REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și în următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsebet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

# GAZETA TRANSILVANIEI.

(Număr de Dumineca 36.)

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi

Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Dumineca 4 cor. pe an
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30, etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 195.—Anul LXXI. Brașov, Vineri 5 (18) Septemvrie 1908.

## Apponyi și soți la cumětrii germani.

Astăzi se deschide în Berlin conferința interparlamentară de pace ce are chemarea de a stărui în interesul păcii dintre popoare, combătând nedreptățile, volniciile și toate cauzele nemulțumirii și luând în scut libertatea, independența și drepturile lor.

Intâmplarea a voit ca tocmai pe ziua de azi să fie fixată pertractarea înaintea curții cu jurați din Târgu-Mureșului a procesului nostru de pressă, ce ni-s'a intentat de procuratura de acolo din cauză că în toamna anului trecut am reprodus în estras o scrisoare ce a publicat'o poetul norvegian Bjönstjerne Björnson în revista pariziană „Le Courrier Européen“, și care scrisoare se ocupă de soartea Slovacilor din Ungaria și îi ia în apărare față cu încercările de maghiarizare forțată și de urmările acestora.

Se știe că tot la un congres de pace interparlamentar, care s'a ținut înainte cu vre o doi ani în capitala Bavariei, s'a întâmplat ca Björnson, într'o scrisoare adresată președintelui congresului, să ia pentru întâia oară în apărare înaintea marelui public european cauza Slovacilor și printr'asta și a celorlalte naționalități din Ungaria. „Nu pot lua parte la un congres“ — zise între altele marele scriitor norvegian — „unde voi întâlni bărbați ca contele Apponyi, care la întrunirile de felul acesta face pe marele amic și apărător al păcii, ear acasă la el, în Ungaria, se căsnește zi și noapte să afle tot felul de mijloace de a scurta în libertatea și drepturile lor pe Slovaci și alte popoare nemaghiare, propunând maghiarizarea lor forțată.“

De atunci s'a născut între Björnson și Apponyi conflictul, care până în momentul de față și-a păstrat caracterul său acut în cestiunea cea mare umanitară și de dreptate.

La congresul din Berlin, ce s'a deschis eri, s'au pregătit de astădată Croații să meargă în număr mare în scop de a apăra acolo față cu Apponyi și ai săi cauza libertății și a independenții națiunei croate. Dar și Românii dela noi și din regatul vecin s'au gândit de cu vreme să nu lipsească, mai ales după ce s'a auzit că Apponyi va lua parte cu număroasă suită la congres. Aceștia s'au temut ca nu cumva, aducându-se în discuție și cestiunea naționalităților din Ungaria, să nu fie cine să apere politica maghiară contra acuzărilor de felul celei ce-o ridică Björnson. De aceea s'au hotărât deputații unguri să ia parte în număr mare la congres. Ei mai sperează că fiind astfel bine reprezentați, le vor veni în ajutor și de astădată, ca la alte ocaziuni, cumătrii germani din împărăție.

Inceputul l'a făcut președintele comitetului german al conferenței interparlamentare, care a refuzat de a recunoaște pe Croați ca grup deosebit declarând, că ei pot lua parte la conferență numai după ce vor întra în grupul unguresc; așa numai vor putea participa și deputații naționaliști, ca deputați unguri. In ședința de eri a conferenței a mai comunicat președintele secției germane Eitkoff, că Croații i-au adresat un răspuns „căruia nu-i poate da cetire, având un cuprins, prin care se insultă guvernul maghiar.“

Croații s'au adresat și lui Björnson, rugându-l să ia parte la conferință și să le vină în ajutor. Poetul le-a răspuns însă că, nefiind deputat, nu poate apare la congresul interparlamentar și „deci nu va avea ocaziunea de a putea saluta la Berlin pe contele Apponyi și pe ceilalți asupritori ai naționalităților“.

„Mi pare rău“, adause Björnson „dar fiți încredințați că acei politiciani n'au simpatii în Europa, nici un iubitor de pace nu ține cu ei, și „mai cu samă nici un German.“

Afirmarea din urmă a lui Björnson e prea cutezată și nu corespunde cu trecutul. Se va vedea acuma dacă d'alde Apponyi mai sunt ori nu sprijiniți de vechii lor cumătrii germani.

Procesul de pressă ce s'a intentat ziarului nostru din simpla cauză, că fără de nici un comentar, în mod cu totul obiectiv, am reprodus ceea ce a scris și a împărtășit Björnson revistei franceze despre asuprirea ce o sufer Slovacii din Ungaria, acest proces care de sigur ne va aduce o nouă condamnare, zicem, numai la aceea nu va contribui ca guvernanții unguri să-și recâștige simpatiile ce le-au pierdut fără îndoială la națiunile culte din Europa.

Cu ajutorul formalităților obicinuite, apoi a cumětriei germane și printr'o reprezentare artificială, care și la conferența interparlamentară va face ca minoritatea să covârșască pe adevărații reprezentanți ai majorității poporațiunei Ungariei, Apponyi și soți se vor mai putea ținea câtva timp la suprafață, dar numai spre a se cufunda apoi și mai cumplit în nimicinicia lor.

### Pentru fondul jubilar al »Gazetei«.

Dela comitetul aranjator al *petrecerei din Mociu* (comit. Clujului) ce s'a dat la 23 Aug. st. n. *în favorul fondului ziariștilor români*, am primit prin d-l *Liviu Dan*, candidat de advocat, venitul curat în sumă de coroane *55* (cincizeci și cinci).

(A se vedea raportul apărut în nr. 192 al „Gaz. Trans“ dela 2/15 Sept. 1908).

A mai contribuit:

D-l Dr. *Dionisie Roman*, advocat în *Mediaș 10* (zece) coroane;

D-l *Iosif Gombos*, preot *2* (doue) coroane;

**București.** 23 Aug. st. v. 1908. Pe lângă călduroasele mele felicitării vă trimit *40* (patruzeci) coroane, pentru fondul jubilar. *Gr. Angelo.*

**Râmnicu-Vâlcea.** 14 Sept n. 1908. Ca fiu al națiunei române trimit și eu pentru fondul jubilar al „Gazetei“ *2* (doue) coroane. Dumnezeu să vă țină încă mulți ani fericiți ca să mai puteți lupta ca și până acuma pentru sfânta noastră cauză.

*Nicolae Moisiu.*

## Revista politică.

Peste câteva zile *se va întruni din nou dieta ungară.* In prima sa ședință din 23 Septemvrie dieta va procede la alegerea membrilor delegațiunilor, cari vor fi convocate, între 7 și 10 Octomvrie n. Se spune că în prima sau a doua ședință a dietei ministrul Wekerle va prezenta dietei proiectul de budget, iar ministrul Andrassy proiectul reformei electorale

*

Pe când socialiștii se pregătesc să facă din prilegiul deschiderei dietei mari manifestațiuni în favorul votului universal — în tabăra maghiară domnesc încă diferite neînțelegeri. Ministrului Andrassy, care vrea să împreune toate partidele coaliției într'un singur partid, cu ajutorul căruia să treacă prin dietă reforma electorală, nu i-a succes până acum să atragă pe partea sa și pe membrii partidului poporal, cari s'au declarat în contra votului plural. Se zice că până acuma s'au înțeles numai koșutiștii și membrii partidului constituțional, ca să meargă mână în mână în vederea proiectului reformei electorale.

Prin urmare se pot prevedea lupte îndârjite în viitorul apropiat, cari pot să rupă capul actualului guvern.

*

Deputații naționaliști continuă cu *adunările poporale românești,* deși nu în toate părțile cum ar fi de dorit. Dumineca trecută s'a ținut în *Făgăraș* o mare întrunire, la care a luat cuvântul pe lângă alții și deputatul Dr. Vlad. Adunarea a votat încredere clubului naționalist și a pretins întroducerea cât mai grabnică a votului universal secret și pe comune.

*

In congregația de toamnă a *comitatului Timiș,* care s'a ținut în 15 l. c., ajungând în desbatere și pro-

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

## Amintiri din trecutul meu.

Sunt născut în Mediaș, tatăl meu era dascăl unit, avea leafă de 50 fl. m. c. din fondul religionar dela Blaș, — așa cânta de frumos, de părea, că: să'l tot asculți. — Mama mea Ioana, era fata popii din Copșa-mică Teodor Popovici: era o muere bună, Dumnezeu să o ierte, că dela ea am învățat prima podobie dela glasul întâielea, »Prea lăudaților mucenici«. — Amândoi părinții mei, erau binecuvântați de Dumnezeu. Tot cam la doi ani, aveau o nouă bucurie la casă, până când ne-am pomenit 9 bucurii, adecă: 9 copii toți sănătoși ca mărul, ceeace în adevăr corespundea cu zisa unui popă săsesc: »Ein jedes gesunde Kind ist eine Gottesgabe«.

Pe la anul 1837, a început tatăl meu a mă învăța la carte din bucoavnă, — mă spăriasem prima dată, cugetând că: numai glumește, când îmi zicea să zic: az, buche, vede, glagol, dobre, naș, mizlete, și cugetam, ce minune de vorbe să fie acelea, — dar în decursul anului, învățasem a slovenil, iar pela anul 1839 știam să cetesc, să scriu, ba știam să spun și Apostolul în biserică. La anul 1841 m'a dus la școală în Ibașfalău, — profesor era un anumit »Dombi«, el locuia tot în școala în care învățam. Școlarii cei de român, pe rând mergeam dimineața de îi curățam cismele și măturam în casă.

Ibașfalăul pe atunci, era un orășel pur armenesc, vorbeau numai armenește. — Invățasem și eu, a număra până la zece, adecă: meg, ergus, ireg, cioars, hinc, veți, oachtă, innă, dasă, — ași fi învățat și mai mult, dar numai din Octomvrie, până în Aprile, m'am procopsit acolo, când mergând pe feriile (vacanțele) Paștilor acasă, nu a mai avut tatăl meu modru și putință să mă mai ducă, pentrucă: nu am voit să mai merg odată cu capul, măcar mi-a fost dat la bătăi, de vedeam tot stele verzi. Și îmi mergea și mai prost, de nu întrevenea buna mea mamă zicându-i: »nu'l mai bate dascăle pe bietul Toderică; că el zice să-l duci la Blaș, că: acolo sunt tot copii de român, și acolo vede și pe Vlădica, ce fel de om este«.

In anul 1842 în Octomvrie, tata m'a dus la Blaș, am fost primit în a doua clasă normală. Bucuria mea văzându-mă numai între Români, acolo tot la cinci zile căpătam o tablă de țipău, mai căpătam și fertură din resturi dela seminariul teologilor, precum și din restul servitorilor din curtea Vlădicului. Trebuia numai să merg cu o oală și aceea îmi lipsea. Mă duc să-mi cumpăr una, dar nu aveam decât un singur creițar și pe oală îmi cerea trei, dar norocul meu, dau de una, care avea o mică găurice chiar pe la mijloc, și aceea am căpătat'o pentru creițarul meu. Dacă se întâmpla, să treacă zama peste găurice, o astupam cu degetul până acasă și așa m'am folosit cu ea încă trei ani cât am stat în Blaș. Așa trăiam noi în Blaș și eram mulțumiți.

La primul esamen, am fost, *primus eminens.* In anul 1843 am fost primit în clasa a treia, în 44 în a patra, și am reușit ca: *Eminens primus*; — Nu-l mai uit traiul din Blaj. — Vara umblam desculț, era fie care înbrăcat cum îi era portul pe acasă, nu erau toți domnișori, după cum sunt cei din veacul de acum. — Răul cel mai mare era că: eram prea mulți încvartirați la un loc, lipsea curățenia, din care causă rîia se ținea lanț de școlari. — Când mă făcusem și eu nemeș (așa să numiau cei ce erau rîioși), un conșcolar numit I. Flaișer din Racovița, — fiei țărâna ușoară, că de mult a murit, — când a întrat profesorul în școală, zice profesorului: »*rogo Domine professor! Teodorus Borza habet scabiam*«. Pe dată am fost eliminat din școală, dar în răstimp de o săptămână o babă bătrână spălându-mă cu zamă de spân, ce mă ustura al dracului, am fost vindecat și am continuat prelegerile.

Având testimoniu per eminentiam, mi s'a conferit un stipendiu de 60 fl. m. c. din fundațiunea Romonțiană și în 1845 am trecut la Sibiiu în clasa V-a. Profesor era un preot cath. Ignațiu Pittner, un om blând, era din munții apuseni și vorbea românește ca un Român. Eu nu știam nici nemțește, nici unguresște și el avea bunăvoință a-mi esplica și românește și în fine cu chiu cu vai, am reușit tot cu eminență. Cu plăcere îmi aduc aminte, când după esamen să cetiau clasificările și se premiau studenții, atunci venea acolo general-comandantul, o mulțime de notabilități și muzica militară și când a strigat d-l profesor: »*Borza Teodorus, eminens ex omnibus, accedat ad premium*« — când am pășit în mijlocul sălei, așa cum eram un titirez micuț îmbrăcat cu o țundrică neagră cam slăbuță, când mi s'a conferit premiul (a zászlotarto) și muzica a început a intona Tușul îndatinat, s'a produs în sală o mare ilaritate și un rîs teribil.

In anul 1846 am trecut în clasa a 6-a, profesorul Pittner încă a trecut cu noi. El acum mă luase la sine, îi prestam unele servicii și aveam cuartirul gratuit și mâncare în abundanță și din clasa aceasta am eșit bine.

In anul 1847 am trecut în clasa 7-a profesor era un săcui cu numele Benedek Era un om strict, dar foarte afabil cu studenții cei diligenți. Odată însă ne-a dat să scriem, fiecare câte o epistolă latinește, fie la părinți, frați, surori sau amici tot idem. Când erau toate isprăvite și puse pe masa profesorului, le cetea pe fiecare în auzul tuturor și își făcea observările. Când a venit rândul la a mea și începe a ceti: »Dilectissime Amice! Reminiscens temporis praeteriti, maxima amicitia vixisse, venio

punerea pentru a se urca cu un jumătate procent darea comitatensă suplimentară, în urma purtării bărbăteşti a Românilor ea a căzut. Ori cât s'au zvârcolit şoviniştii, majoritatea de 2/3 n'au putut'o obţine. O propunere de a se vota diferite ajutoare spre scopuri culturale maghiare de asemenea a fost respinsă.

*

Astăzi se deschide în Berlin *conferenţa interparlamentară de pace*, la care sunt reprezentate prin numeroşi delegaţi toate statele din Europa precum şi Statele-Unite şi Japonia. Deputaţii maghiari au plecat în mare număr la conferenţă în frunte cu ministrul Apponyi, ca să se apere în contra eventualelor atacuri ce s'ar aduce politicei maghiare din partea deputaţilor croaţi şi naţionalişti. La această conferenţă vor participa şi vreo 15 deputaţi croaţi, cari au de gând să aducă în desbatere conflictul ce s'a ivit între Ungaria şi Croaţia. Afară de aceasta nu este eschisă posibilitatea, ca să vină în discuţie şi persecuţiunile, cărora sunt espuse naţionalităţile din Ungaria. Tuturor ziarelor mai mari din Germania cât şi membrilor conferenţei interparlamentare li-s'a trimis o statistică a pedepselor, pe cari curţile cu juraţi din Ungaria le-au croit sub guvernul coaliţiei în timp de doi ani pentru delictul „agitaţiei" representanţilor naţionalităţilor din Ungaria. Din această statistică elocventă, bazată pe cifre reci, reiese că sub oblăduirea guvernului coaliţionist s'au dictat *pedepse de peste 180 ani închisoare şi amende în bani de aproape 100,000 cor.* La cetirea acestor pedepse horende poate se va găsi vreunul dintre cei 800 membrii ai conferenţei, care să întrebe pe ministrul Apponyi, cum stăm cu marea libertate din Ungaria, atât de mult buciumată de pressa maghiară şovinistă?

La conferenţa din Berlin iau parte şi mai mulţi deputaţi din România. „Tribuna" din Arad a adus zilele aceste ştirea, că la desbaterile conferenţei interparlamentare vor lua parte şi deputaţii Polit, Dr. St. C. Pop şi C. Brediceanu. Dintre deputaţii români bucovineni şi-a anunţat participarea dep. Dr. bar. de *Hormusachi.*

*

Alaltăeri s'a deschis în Carlovăţ *congresul bisericei sârbeşti* prin comisarul regesc, ministrul de justiţie Günther, care a dat cetire rescriptului preaînalt, prin care se aduce la cunoştinţa congresului că Maj. Sa nu a aprobat alegerea episcopului Zmejanovici de patriarch al Sârbilor. Totodată congresul e învitat în termin de trei zile să proceadă la alegerea noului patriarch. Se crede, că astăzi se va face alegerea.

După ştirile mai nouă candidatul guvernului, episcopul Bogdanovici, nu va fi ales. In cazul acesta, spun unele foi, poate să urmeze o criză în guvern, deoarece ministrul Wekerle să-şi fi dat Maj. Sale cuvântul, că congresul va alege cu siguranţă pe episcopul Bogdanovici.

*

După ştirile sosite din Constantinopol, câţiva ambasadori au intervenit spre a aplana un *conflict dintre Turcia şi Bulgaria*, izbucnit în urma neînvitării agentului bulgar Geşov la prânzul dat săptămâna trecută de ministrul de externe al Turciei. Excluderea asta e considerată ca o demonstraţie, prin care Turcia voia să accentueze relaţiile de vasalitate ale Bulgariei faţă de Turcia. In urma acestei întâmplări însărcinatul de afaceri bulgar a trimis Porţii o notă energică, arătând că agentul Bulgariei a luat totdeauna parte la prânzurile diplomatice dela Yldiz-Kiosk şi că Bulgaria, ca stat independent, a semnat prin reprezentanţii ei, actele conferinţei dela Haga. După ştirile mai nouă se crede, că incidentul se va aplana în curând de oarece majoritatea fruntaşilor tinerilor turci nu aprobă procedarea Porţii.

*

Prin acordarea constituţiei *Turcia* a intrat în rândul statelor constituţionale, care caută acuma să strângă tot mai mult legăturile diplomatice cu statele europene. O dovadă despre aceasta ne dă telegrama, ce a adresat-o zilele trecute regele Angliei Sultanului cu prilejul zilei sale natale. Iată ce a telegrafiat regele Eduard:

„Cu ocaziunea zilei de naştere a Majestăţei Voastre, o rog să primească sincerele mele felicitări pentru prima aniversare ce o serbează dela restabilirea Constituţiei. Totul lasă de sperat, că cu un prim-ministru luminat şi eminent, *imperiul otoman nu poate decât să prospereze*, iar numele Majestăţei Voastre va fi de azi înainte celebru în întreg universul".

Naum paşa, noul ambasodor al Turciei la Paris, a remis Marţi preşedintelui Fallières scrisorile sale de acreditare. Naum paşa a declarat, că pune cea mai mare grijă pentru a strânge şi mai mult relaţiunile dintre Franţa şi Turcia, făcându-le cât mai cordiale, căci a găsit în Franţa un călduros ecou şi simpatii entuziaste la alcătuirea noului regim. Preşedintele republicei a răspuns spunând, că *noul regim constituţional din Turcia nu poate decât să strângă şi mai mult simpatiile seculare dintre cele două ţări.* A terminat dorind desvoltarea noilor instituţiuni politice din Turcia şi fericirea Sultanului.

## Manevrele cele mari în Vesprim.

Marţi în 15 Septemvrie n. *Majestatea Sa* a sosit conform programului în Vesprim, unde va avea reşedinţa sa în decursul marilor manevre. Archiducele *Francisc Ferdinand* dimpreună cu şeful statului major general Conrad de *Hoetzendorf* s'a întâlnit cu monarchul în drum şi l'au însoţit la întrarea sa în oraş. In Vesprim aşteptau archiducii *Leopold Salvator* şi *Frideric*, ministrul de răsboiu gener. *Schönaich*, ministru de honvezi etc. şi diferitele deputaţii din loc şi din jur.

Monarchul îmbrăcat în uniformă de general de cavalerie a salutat pe archiduci, miniştri, generali, dând mâna mai multora, apoi a urmat întâmpinarea de către deputaţiile autorităţilor civile: fişpanul şi primarul. Apoi s'a urcat cu archiducele moştenitor în trăsură, care i-a dus la reşedinţa episcopească, unde vor locui. I-a întâmpinat întreg clerul înalt al diecezei cu episcopul Hornig în frunte. Hornig a salutat pe monarch mulţumind entru marea onoare ce o face reşedinţei ale, şi l'a asigurat de credinţa preoţimei pentru Regele. Monarchul a mulţumit cu câteva cuvinte de primire zicând că de mult n'a mai fost în Vesprim. »Sunt cinci-zeci de ani de atunci" zise Episcopul. A agrăit apoi Maj. Sa pe abate şi pe un canonic bătrân, ear preoţii prezenţi strigau din răsputeri »Eljen a Kiraly!«

Trecând în apartamentele sale, cea dintâiu vizită a primit'o Maj. Sa din partea archiducelui *Francisc Ferdinand*, care i-a prezentat raportul. Inainte de masă a mai primit pe ataşaţii militari străini şi pe oficerii elveţieni, cari au venit să asiste la manevre. Intre ataşaţii străini fù remarcat ataşatul militar al României majorul *Skina.*

— Ziua de 15 a fost zi de repaus pentru trupe, cari în 16 dimin. şi-au început mişcările lor pe toată întinderea. In această zi Maj. Sa a plecat pe câmpul de manevrare.

Se asigură că monarchul este sănătos şi se simte foarte bine.

*

Manevrele vor fi conduse de archiducele *Francisc Ferdinand.* Conducerea manevrelor îşi are reşedinţa în comuna mică (de 800 suflete) Hajmasker, 14 chilometri departe de Vesprim. *Archiducele moştenitor* locueşte într'o căsuţă de lângă gară. Intr'o altă căsuţă de alături locueste tânerul archiduce *Carol Francisc Iosif* (a împlinit de curând 18 ani) care este ataşat archiducelui Francisc Ferdinand ca ofiţer de ordonanţă. Nu departe de ei locueşte şeful statului major general Conrad de *Hoetzenfeld.* In Hajmasker se mai află şi corpul de automobile austriac voluntar şi cancelaria militară a archiducelui-comandant.

## Cronici bucureştene.

*Bucureşti*, 3 Sept. v.

Zilele începutului de Septemvrie au venit. Pulsul vieţii, care aproape încetase în cele două luni de vară, începe din nou să bată în capitala României. Cei cari au fost plecaţi, acum se înapoiază şi, împreună chiar cu acei cari n'au putut pleca, se pun cu nădejde pe muncă.

Avocatul cu geanta lui subsuoară va rătăci de acum cercetător prin *sala paşilor pierduţi*, sau prin sălile proceselor pierdute. Cu mai multă nădejde, cu mai multă tragere de inimă şi poate cu mai multă pricepere va apăra procese, va câştiga, va pierde, va descurca sau va împletici mai rău cauzele celor vecinic încurcaţi. E tipul cel mai puţin simpatic, poate, pe care fiecare an judiciar sau chiar împrejurările politice îl aruncă pe scena vieţii sociale din regat şi în special din capitală.

Şi va începe activitatea acelora, cari toată vara au învârtit arşicele şi nasturii, au înălţat smeul, se vor umplea străzile de svonul şi sburdălnicia şcolarilor când se duc şi viu dela şcoală.

Profesorul, zilnic, va întra în clasă, recunoscând vechile cunoştinţe şi făcând altele noi între şcolarii săi, de cari se va simţi tot mai aproape cu cât se va îndepărta mai mult de zilele vacanţei petrecute poate în cine ştie ce colţ liniştit al naturii.

Intreaga activitate în clasă ca şi la tribunal, în toate serviciile publice ca şi în stabilimentele industriale chiar, va începe mai bogată pentru aducerea la zi a celor rămase în urmă. Chiar presa va avea o activitate mai rodnică, mai bogată şi poate chiar mai serioasă...

*

Răcoarea tot mai simţitoare, care se lasă în timpul nopţii va face să se închidă grădinile de spectacol, foarte cercetate în vara asta, de bunăseamă din cauza numelui bun, pe care şi l'a câştigat trupa de operete ca şi a artiştilor buni pe cari i-a avut grădina Raşca pentru drame şi comedii (mai cu seamă) mai serioase ceva decât în anii trecuţi. Şi se va deschide (pe la mijlocul lui Septemvrie) Teatrul Naţional, care cu forţele pe cari le-a avut până acum şi cu altele noui, pe cari le-a angajat, se aşteaptă să fie ridicat, prin conducerea nouă a d-lui Popiliu Eliade, la menirea lui adevărată.

Acesta e unul din anii — în realitate anul politic, anul cultural, anul literar, artistic etc. începe la Septemvrie şi se termină la Iunie — unul din anii în cari se speră că se va munci cu mai mult folos pentru ridicarea poporului din regat din toate punctele de vedere, anul în care toată lumea e convinsă (? Red. Gaz.) că toate stăruinţele trebuesc puse spre a ridica ţărănimea şi spre a da un caracter naţional întregei vieţi din regat.

Şi să nădăjduim, că acest an va fi şi pentru Românii din Ungaria mai puţin prin puterea împrejurărilor şi mai mult

---

Te certiorem facere etc. etc. etc. când era pe gata, strigă: »bravo Borza, tua epistola est valde bona.«

Când să apropie spre capăt semestrul al 2-lea, din cauza că începuse revoluţia, am fost demişi mai timpuriu ca de obicei, s'au curmat prelegerile, risipindu-se toţi cari în cătrău. Eu însă am rămas la profesorul meu, până când revoluţiunea era în toiul ei. Atunci profesorul s'a dus din Sibiiu, iar eu am trecut în cuartir la *Comitetul de pacificaţiune al naţiunei române*, ce să formase atunci în Sibiiu, unde prestam unele servicii. — In comitetul acela erau membrii: S. *Bărnuţiu*, A. T. *Laurianu*, T. *Cipariu*, Florian *Aron*, N. *Bălăşescu*, Ioan *Maiorescu* etc. Maiorescu avea obiceiul, când să apropiau 12 oare, să mi strige: »D'apoi cum e Ciorbagiu-paşa, nu mai vine nimica pe masă?

Aici mergeau toate bine, toţi visam la un viitor strălucit, iar când în bătaia dela Sibiiu şi Ocna-Sibiiului, a fost respinsă armata maghiară, cugetam, că acum: »*finis revolutionis hungaricae*«. — De aceea armata din Sibiiu. a fost distribuită pe câmpul de bătae, rămânând în loc numai vre-o câteva companii de muscali şi garda orăşenească, constătătoare tot numai din Saşi.

Nu a trecut mult şi soseau zi de zi ştiri despre invingerile lui Bem şi cumcă ar fi luat direcţiunea spre Sibiiu. — Numai odată într'o zi veni ştirea, ca un trăsnet: *Bem e în Mediaş!*

Era Dumineca zi frumoasă de primăvară şi vine la mine studentul N. Stoia, el era din Veştem, amândoi am pornit spre Şura mare, era cam pela 2 oare după prânzi. — Muscalii ce să aflau în Sibiiu, cu vre-o câteva tunuri erau postaţi în ordine de bătae, garda orăşănească nu a participat la bătae, o mulţime de oameni veneau de către Şura mare, bărbaţi, femei cu copii în braţe veneau înspăimântaţi, strigând: »Ungurii vin în urma noastră«.

Nu am mai zăbovit, m'am reîntors în mare grabă, şi când am ajuns în strada urezului am întrat la buartirul D. Cipariu — acolo erau toţi membrii Comitetului la olaltă. — Eu cu degraba le-am zis: Domnilor, nu e glumă, în curând Ungurii sunt aici — dar D. Maioresc îmi replică: »Aşa eşti de fricos Ciorbagiu paşă? Dar pe dată o detunătură de tun sguduie fereştrile, ca şi când ar fi căzut o bombă în mijlocul casei. Toţi pe întrecute au eşit. D. Cipariu îmi pune în mână o straiţă, încuie uşa şi pornim în bubuitul tunurilor prin piaţa cea mare, luând direcţiunea spre Răşinari.

Chiar pe înserate, am ajuns la popa Sava Popovici — şi acolo erau îngrijaţi şi erau ocupaţi cu ascunderea obiectelor mai de valoare. Pe la 9 oare vine un Român anunţând că: Ungurii au ocupat Sibiiul. Sunetul tunurilor încă încetase, — mare era spaima tuturor. — Dimineaţa a fost angajat un conducător cu 40 de sloţi şi în urma aceluia, am tulit'o la sănătoasa către munte. Eram 6 persoane, Eu, Cipariu, Sava Popovici, un frate al lui, un alt preot din Reşinar, ş-un cleric dela Blaj.

Când am ajuns în regiunea brazilor, ningea şi sufla un vânt teribil. Cu mare osteneală am urcat pe creştetul muntelui — aci era şi mai rău, viforul şi zăpada, ne înecau vederea, mie mi-a luat pălăria de pe cap, a dus o şi dusă a fost. Chiar pe înserate, am ajuns la o baracă de lemn, era pustie, lipseau uşa şi ferestrile şi înăuntru plină cu zăpadă. Osteniţi cum eram ne-am pus pe lucru, — am curăţit zăpada şi am făcut jos în mijloc un foc bun şi toţi ne-am aşezat în jurul lui, nu mâncasem toată ziua nimica şi acum a mâncat fiecare ce a avut. Furtuna nu mai înceta, se auziau pocnete grozave de brazii seculari, ce se frângeau, căzând unul peste altul, — numai de către ziuă se făcuse linişte, — dimineaţa lucea frumos soarele peste zăpada nouă căzută peste cea veche.

Greu a fost la deal, dar mai rău la vale. Cum erau brazii rupţi, culcaţi unul peste altul, sau trebuia să urcăm peste ei, sau în unele locuri pe sub ei. Doamne ce năcaz! Par'că mă înfior când mi-aduc aminte. — Aşa am descins ziuliţa întreagă şi cam pe la patru oare scăpasem de pe munte — era soare frumos şi se scurgeau păraiele cum se topia zăpada. Mai devale dăm de un flăcău ce păştea oile. Cum ni-a zărit, a luat'o la fugă cu oi cu tot către sat, care nu era departe (satul se chema Voineasa) şi dă alarma că vin Ungurii. Când ne apropiem de sat, zărim din depărtare, că în capătul satului s'ar afla muscali înarmaţi şi sătenii cu mic cu mare, cu furcoaie, cu coase, cu topoară şi înblăcii, în ţinută mare, — nu înţelegeam ce era să fie şi mergeam înainte, — când ne apropiem, numai ne înconjoară Muscalii. Doi oficeri ne pun întrebări in ruseşte — din întâmplare Cipariu înţelegea ceva şi le-a esplicat că nu aparţinem armatei maghiare, ci suntem fugari dela Sibiiu — am fost conduşi la primarul, ne-au vizitat dearândul pe toţi şi banii ce s'au aflat s'au secuestrat, dându se respectivilor în schimb un reversal despre suma secuestrată. E de observat, că la mine, nu au aflat nici un creiţar.

Nu mâncasem nimica. Flămânzi şi osteniţi grozav, am rugat pe primarul să ne dea ceva de mâncare, — nu trecu mult, numai primarul scoate de sub pat o măsuţă, o aşază în mijlocul casei şi să pune pe ea o strachină mare cu fasole groasă, alta cu varză acră şi o mămăligă ţapănă (era în păresemi) dar apoi să fi văzut ce mâncare, tocmai ca lupii, când înhaţă o oaie. Nu am avut ce lucra, mă adresez către Cipariu zicându-i: cu un astfel de apetit, nu te-am văzut nici odată. Dar curând îmi reflectă: »Taci măi fleură nu mai torăi«. Joi dimineaţa, ne-au adus 6 cai, cu nişte şele primitive pe ei, şi numai cu câte o scară de lemn acăţată de un ştreang —

prin vrednicia lor, va fi un an de mai rodnice lupte şi de însemnate prefaceri în viaţa lor....

*M.*

---

## Din jurul Gherlei.

— 15 Sept. n. 1908.

Referitor la cestiunea băncii maghiare »Nagyiklodi mezőgazdasági bank« din Iclodul mare, despre care a-ţi scris în *ştirile zilei* o notiţă în numărul 178 din 14/27 August a. c. am onoare a vă da următoarele informaţiuni:

Un notar hăbăuc cu numele Kovács Jenő, căruia, când e vorba să-şi câştige aderenţi din sânul Românilor, îi place a parada cu aceea, că dânsul vai de mine ce mare »prietin« (?) ne este nouă — pe când de fapt e chiar contrarul, după cum se va vedea mai la vale, fiind vorbă despre desfiinţarea institutului de sus — de altfel încă neînfiinţat, — în adunarea generală constituantă din 11 August 1908 a venit cu propunerea, ca banca amintită să nu se desfiinţeze, ci signarea firmei şi începerea activităţii băncii să se amâne pe 60 de zile, în care vreme o comisiune propusă de dânsul *să se pună în conţelegere cu banca cea mai distinsă „naţionalistă“* (»egy legtekintélyesebb erdélyrészi nemzetiségi bank« — sub care a înţeles probabil pe »Albina« din Sibiiu) în chestiunea asociării şi sprijinului ei.

Dintre Români între membrii fundatori ai băncii amintite figurează şi părintele Iosif *Onciu* din Iclod. Pe acesta încă l'a propus în comisie, asemenea şi pe d-l advocat din Dej *Dr. Ioan Chereches*, care însă n'are *nici în clin nici în mânec cu întreaga cestiune a băncii de sus*, nici n'a participat la adunarea băncii, ci a fost propus numai de aceea, ca să mijlocească sprijinul băncii celei mari ardelene din cestiune, — fapt la care d-l Dr. Chereches nu s'ar fi dimis la nici un caz.

Comisia aceasta ar fi fost chemată să pacteze cu banca »naţionalistă«.

Se vede însă, că pe d-l Kovács nici conaţionalii săi nu prea dau mult, deoarece propunerea lui cu mare majoritate de voturi, — între cari cele 500 de voturi a reprezentanţei institutului din Dej »Dési Hitelbank«, — a *fost respinsă* şi desfiinţarea a fost declarată din partea adunării generale. Astfel stă lucrul.

* * *

Fiind vorbă despre d-l *Kovács Jenő* notar cercual într'un cerc curat românesc şi mare prieten »a la Apponyi« a Românilor, mă folosesc de ocaziune de a aduce o eclatantă dovadă despre dragostea şi prietenia ce o simte acest mic satrap faţă de noi românii.

Deunăzi s'a întâmplat, că prezentându-se d-l Kovàcs, însoţit de inspectorul şcolar, în comuna Orman, *ca să înduplece pe ţăranii români să-şi închidă şcoala confesionala, şi să facă şcoala de stat*, împotrivindu se poporul şi nevoind să primească şcoala de stat,d-l Kovács, »marele filoromân« (?) a început a înjura şi a ameninţa poporul.

Adresându-se apói preotului local l'a înjurat în toată forma, prezentându-i o cunună împletită din cele mai murdare înjurături, de cari dispune limba lui Arpad în abundanţă, mai apoi l'a ameninţat zicându-i, că *îi va arăta d-lui* (d-l Kovács) *părintelui că nu va căpăta congrua şi totodată îl va sili ca tot părintele să plătească şi darea şcolii.* Inspectorul şcolar nu zicea la toate acestea nimic.

Un duş de puţină cercetare disciplinară par-că nu i-ar strica viteazului Don Quixote! Ce zice la acest mod de procedură superiorul d-lui Kovács, d-l prim-pretore? Suntem curioşi să ştim!

*Zenius.*

## STIRILE ZILEI.

— 4 Septemvrie v.

**Ştiri şcolare.** *La gimnaziul din Braşov* (cl. I.—VIII. gimn.) s'au înscris până astăzi la amiazi cu totul *326 elevi.*

— Sâmbătă, în caz de timp favorabil, se va face obicinuita excursiune şcolară în Poiană.

**Jubileul lui Tolstoi.** Cu prilejul jubileului său, Tolstoi a primit o telegramă de felicitare dela marele duce Nicolae Mihailovici, precum şi o adresă uriaşă din Anglia cuprinzând 45 de foi mari acoperite cu semnături. Dintre felicitările scriitorilor europeni, sunt de relevat în deosebi scrisorile lui Björnson şi Gerhart Hauptmann. Felicitările curg mereu.

**Regina Elisaveta a României şi feminismul.** »Courriere della Sera« din Milan publică un prea frumos articol al Reginei Elisaveta intitulat »Domnia femeilor«. In acest articol regina-poetă vorbeşte în mod foarte spiritual şi atrăgător despre feminism, descriindu l ca o utopie, la care Carmen Syilva declară în sfârşit că renunţă bucuroasă. »Am declamat, spune dânsa, cu mult entusiasm, »Das Lied von der Glocke« (cântecul clopotului); am înălţat imnuri frunţilor pudice şi obrajilor gata să roşească ai virginelor mirese; am cântat cu »ardoare inocentele amoruri senine ale vieţei şi palpitările naive ale Margaretelor lui Goethe. Aceluia care ar înţelege altfel pe femee decât în mijlocul acestor imnuri naive, şi dacă ar trebui să'i spun tot gândul meu, i-aş spune fără esitare, că prefer instituţiile de acum o mie de ani cu toate defectele lor archaice.

**Congresul internaţional al pressei** se va ţine la Berlin, în sala »Reichstag«-ului, Luni 8 (21) Septemvrie până Sâmbătă 13 (26) Septemvrie. Iată programul congresului: *Luni* 8 (21) Sept. la ora 7 seara: Recepţie solemnă. *Marţi* 9 Sept. ora 10 dim.: deschiderea congresului, în sala de şedinţe a »Reichstag«-ului, apoi prima şedinţă. La ora 8 seara: Primirea oaspeţilor de către primăria din Berlin, în sala de recepţiuni a primăriei. *Miercuri* 10 (23) Sept., ora 9 jum. dimineaţa: Şedinţă. După prânz: vizitarea oraşului, cu trăsura. Seara: reprezentaţie de gală la Opera regală din Berlin. *Joi* 11 (24) Sept., ora 9 jum. dim.: şedinţă; la 7 seara: Masa pressei. *Vineri* 12 (25) Sept., excursiunea la Potsdam. Prânz la Wildpark. Vizitarea castelurilor. Excursiune cu vaporul pe Havel. Seara: banchet la Wannsee. *Sâmbătă* 13 (26) Sept., ora 10 dim.: Şedinţa de închidere. La 12 prânz la grădina zoologică. La ora 7 seara: masă dată de conziliul comercianţilor din Berlin în sala Bursei. *Duminecă* 14 (27) Sept., plecarea congresiştilor.

**Anarhiştii** iarăşi s'au pus pe lucru. Din Vesprim, unde se află acum Maj. Sa Monarhul la manevre, se anunţă că au fost arestaţi doi oameni suspecţi. Din scrisorile găsite la dânşii, s'a constatat că sunt Ruşi. Intrebaţi că ce caută în Vesprim, n'au putut da desluşiri. Poliţia crede, că ei au venit la Vesprim, ca să săvârşească un atentat asupra Maj. Sale.

O asemenenea ştire vine şi din oraşul german Kiel, unde au fost arestaţi doi muncitori, cari au voit să atenteze la viaţa împăratului Wilhelm al Germaniei.

**Inchiderea crâşmelor.** Oraşul Mako a elaborat un nou regulament în afacerea crâşmelor, conform căruia crâşmele au să se închidă începând de Sâmbătă seara dela oarele 5 până Luni dimineaţa. Acest regulament a fost trimis spre aprobare ministrului de interne Andrassy. De asemenea va fi trimis şi tuturor oraşelor din Ungaria spre studiare şi aprobare.

**Intinderea holerei în Rusia.** După ştirile cele mai nouă sosite din Rusia, oraşele Petersburg, Kiew, Ekaterinoslaw şi Taşkent, guvernămintele Petersburg, Moscova, Tşernikow, Tomsk, teritoriul transcaspic şi provinciile Sirdarja, Samarkand, Ferghana, precum şi liniile de drum de fier sosind la Petersburg, au fost declarate şi ameninţate de holeră. Marţi au fost 139 cazuri nouă de holeră, dintre cari 30 urmate de moarte. După ultimile ştiri 240 persoane au căzut atinse de holeră în ultimele 24 oare. Sunt 60 morţi dintr'un total de 515 bolnavi.

**Astronomii** spun că turburările meteorologice actuale stau în legătură cu activitatea soarelui. In soare sunt acum furtuni mari, fiindcă se observă mai multe pete enorme, dintre cari una, măsurată de astronomul Camille Flammarion, are un diametru de peste 160.000 chilometri. — Cam de patrusprezece ori diametrul pământului.

**O conferenţă a executorilor** s'a ţinut săptămâna trecută în Pesta sub presidiul judelui esmis Fábián Ferencz. Conferenţa s'a ocupat cu întroducerea în vigoare a novelei execuţionale, desbătându-se chestia şi întrebarea: ce nu se poate secvestra? după ce în noua lege e zis numai atâta că: mobile de casă şi bucătărie necesare, fără a se specifica acelea. După mai multe discuţii s'a decis, că nu se vor putea secvestra dintre mobilele de casă următoarele: 2 paturi, 2 dulapuri, 1 masă, 6 scaune, 1 masă de spălat, 1 lampă, — din cele de bucătărie nu se poate cuprinde nimic. Execuţia pe viitor se va ţinea numai în favoarea aceluia, care o va cere.

**Logodnă.** Maria Olimpia *Ceuşian* şi Dr. Isaia *Ardelean*, fidanţaţi. Reghin — Septemvrie 1908 — Tinca.

Felicitările noastre!

**Cununie.** Dşoara Maria G. Anganu şi D-nul Ioan Letca îşi vor serba cununia lor religioasă, Duminecă, în 7(20) Septemvrie 1908, la oarele 11 a. m. în Biserica veche din Şimon.

**Sultanul ia parte la exerciţiile trupelor.** Din Constantinopol se anunţă, că Sultanul a luat parte la exerciţiile trupelor de sub comanda lui Mahmud Muctar şi s'a arătat foarte mulţumit de progresele realizate. Sultanul a îndemnat pe Mahmud Muctar să caute să le facă soldaţilor educaţia necesară şi să deştepte în ofiţeri cele mai sincere sentimente de camaraderie. Plecând Sultanul si-a exprimat dorinţa de a asista zilnic la exerciţiile trupelor din diferite arme.

**Tinerii meseriaşi din Blaj** invită la Petrecerea, ce o vor aranja Duminecă la 20 Septemvrie st. n. a. c. în sala hotelului »Univers«. Inceputul la ½8 oare sara. Preţul de întrare: de persoană 1 cor., de familie până la 3 membri 2 corone. Venitul curat este destinat pentru Reuniunea meseriaşilor din loc. Suprasolviri se primesc cu mulţămită şi să vor cuită publice.

**Teatru popular în Bucureşti.** Din Bucureşti se scrie: Teatrul popular, atât de dorit de publicul Capitalei, va lua în sfârşit fiinţă în chiar stagiunea aceasta. Direcţiunea lui a organizat o trupă de asociaţi compusă din fruntaşi ai artei dramatice şi de elemente tinere de talent, care va începe repetiţiunile şi îşi deschide seria de spectacole în primele zile ale lui Octomvrie, în teatrul liric pus la dispoziţie pentru realizarea noului program al acestei instituţii de către proprietarul său d-l Leon Popescu.

**De vânzare** cu preţ moderat o căţea de un an rasa »Lionberger«. Informaţiuni mai de aproape se pot căpăta în Vila Kuschmann (Wald Caffee).

**Un candidat de advocat** cu praxă bună află aplicare durabilă pe lângă condiţiuni favorabile dela 1 Octomvrie a. c. în cancelaria subscrisului. — *Dr. Dionisie Roman*, advocat, Mediaş (Medgyes).

**O domnişoară română** în etate de 18 ani absolventă a cursului pentru şcoala froebeliană, caută un post sau la o atare şcoală sau la o familie română ca instructoară. Posede limba română şi limba maghiară. A se adresa la administraţie.

---

## Recolta din lume.

In cele mai multe state de pe hemisfera de Nord a globului nostru se cunosc resultatele recoltei din anul curent. Necunoscând şi resultatele hemisferei de sud, nu putem vorbi încă de o recoltă mondială, adecă a lumei întregi. Cu toate acestea fiind importante şi resultatele obţinute, ne putem ocupa de ele.

In fond însă pentru îndestularea Europei e necesar să se ştie, care e producţiunea Argentinei, Urugavei, Australiei şi Indiei. Până ce se vor putea centralisa datele statistice şi din regiunile acelea îndepărtate, să luăm pe rând statele producătoare de cereale.

In primul rând punem *statele americane de Nord.* Se evaluează producţiunea de cereale acolo la cel puţin 190 de milioane de hectolitri, faţă de 1744 mil. h

---

toţi şease am încălecat pe ei şi însoţiţi de o escortă de Muscali am percurs mai multe sătuleţe, precum Malaia, Siliştea. Aici am făcut popas, era la amiazi. Doi dintre muscali, au dat roată prin sat şi în curând nimeresc cu o mulţime de ouă. Au mai fert din ele, iar din cele mai multe, au făcut o strachină plină de păpăradă şi cu o mămăligă sdravănă, las de nu ne-am înbuibat. Plecând mai departe, am ajuns la Călimăneşti, o comună mare lângă drumul ce venea de către Turnu-roşu. Aici erau o mulţime de refugiaţi dela Sibiiu. Am aşteptat vre-o două ceasuri, numai vedem că vin trei căruţe micuţe cu nişte rotile ca cele de plug şi urcăm câte doi în fiecare, mai mulţi nu încápeau — la fiecare trăsură, erau înhămaţi patru cai şi surugiul a început a plesni cu biciul şi din gură nu mai înceta. Caii fugeau în fuga mare, drumul nu era regulat, zăpada se topia şi era o mocirlă urîtă şi ne stropia cu noroiu de nu ne mai cunoşteam, trebuia bine să ne ţinem, să nu cădem jos, căci surugiul, nu avea nici habar, dacă îl mai urmăreşte căruţa, sau dacă mai are pe cineva în ea şi aşa pe însărate am ajuns în Rîmnicul-Vîlcei. In capătul oraşului, la o parte era un lagăr turcesc, de altă parte altul muscălesc. Intrând în oraş, după o aşteptare de 2 ceasuri, am fost conduşi înaintea generalului »Hassfort« (muscal), ne-a vizitat pe toţi la mâni, apoi ne face semn cu mâna către uşă şi strigă: *paşioll*

(Va urma.) *Glumeţul*

---

## 27 August

*In ziua botezului de sânge al armatei române*

Bateria noastă a doua, ascunsă în vii pe dealul de deasupra Griviţei, deschidea spre întăriturile duşmanilor treizeci şi şase de guri de oţel.

După o zi de frământări în ploaia de foc şi de schijă, după neîntrerupta duruire de tunete sub norii deşi de fum, cari acoperiau taberile, flăcăii noştri trudiţi deabia putuseră să aţipească câte o parte din noapte. Se rânduiseră la lucru, se rânduiseră la tunuri; şi când în restimpuri mari lumina salvelor isbucnea ca o pânză de fulger, ei răsăreau negrii o clipă, isvorând par'că din întunecime, drepţi şi neînduplecaţi. Apoi în şanţuri, îndărătul coamelor netezi de pământ, în tăcerile adânci, cari urmau, tunarii vorb'au despre spânatecii lor ofiţeraş svârliţi în ţărână de sburăturile de schijă, aşa de buni în vremurile de pace şi aşa de înflăcăraţi şi de încruntaţi în viforul care venise. Pomeneau şi de fraţii fulgeraţi, — oameni cumpăniţi şi la bine şi la nevoi, şi cu răbdare pe care nici sângele gâlgâind în răni adânci n'o înfrângea. Şi unii şi alţii zăceau acuma îndărăt la ambulanţe.

După noaptea aceea, veni dimineaţa c'o linişte mare. Şi'n linişte la şase ceasuri, de odată ca din senin se deslănţui uraganul de fum şi de foc din trei sute cincizeci de maşini. Fierberea clocotitoare, — deasupra muncelelor şi văilor, nourii albi ca vata şi învălmăşiţi, prin cari se strecurau şuerăturile şi bâzâirile fioroase ale ghiulelelor, umpleau cerul şi pământul de o mare furtună de jale.

Şi'n vremea asta, valurile întunecoase ale infanteriei se încovoiau îndărăt prin zdruncinăturile pământului, în vecinătatea bateriilor. Batalioanele gata de luptă şedeau rânduite, tăcute, pe când văzduhul se cutremura. Şi'n inimile tuturor stăruia par'că un ghimpe, — asteptarea. Trecuse o zi şi nu se întâmplase nimic, dar fiecare clipă viitoare putea aduce ca un fulger ordinul ş'odată cu el botezul de sânge.

Aproape de liniile duşmanilor, spre Griviţa santinelele ascunse în tufişuri şi'n gropi stăpâniau cu ochii mişcările tabiilor şi-n dosul acestui lanţ ş'al pâlcurilor posturilor mici şi gărzilor mari, divizia întreagă în două linii adânci îşi scânteia marile şiraguri de baionete.

Mai departe e podişul din dreapta şoselei, care venea dela Bulgăreni, trăsurile de ambulanţă îşi fâlfâiau pânzele cu cruce roşie. Pataştele, legănate în pasul regulat al sanitarilor, pe mică pe ceas ieşeau din văi aducând spre doctorii cu chipiuri roşii trupuri zdrobite de tunuri.

Şi era în bateria din vii o frământare cumplită. Dinspre tabia Abdul-Cherim, din redanul (fortificaţie) scurmat în coastele ei, numai dela o mie de paşi depărtare de noi, venea un foc iute de puşti. care isbea din plin şirurile servanţilor. Ofiţerii strigau şi dădeau ordine multe cu glas tare, soldaţii se învârteau mânioşi în jurul tunurilor, dar descoperiţi fiind din partea aceea, cădeau unul după altul, după fiecare izbucnire a focurilor, care tresăreau în văzduh, ca nişte pârăituri de vreascuri.

Era o mânie ş'un năcaz de-şi scuipau flăcăii sufletul. Cu toate acestea lucrau în urgia şi'n fumăria aceea, — şi tunurile îndeparte zvârleau par'că cu desperare ghiulelele înspre furnicarele păgânilor. Şi zburau ţipând şi cădeau bine şi câte un murmur de mângăiere trecea prin rânduri.

Intr'un târziu veni ordinul să se tragă tunurile în rezervă, — şi acolo la adăpost îi găsi domnitorul — şi generalul raportă cum stau lucrurile.

Atunci un călăreţ, un ofiţer pornì din baterie, în goana calului îndărăt c'o veste grabnică. Fugarul sforăia în galop aprins şi trecù ca o săgeată prin râpi, prin rovine, — până ce se arătară întunecoasele şi tăcutele valuri ale dorobănţimei.

Companiile erau gata. Soldaţii aşezaţi la pământ, păstrând rânduială însă, aşteptau. Ici colea, grămezi mici vorbeau cu glasuri încete. Cei mai mulţi însă tăceau duşi pe gânduri. Ofiţerii batalioanelor sfătuiau strânşi în roate dese, ori se mişcau agale printre zidurile plutoanelor. Erà o pânză întinsă şi întunecoasă de căciuli

din anul trecut. Canada a produs anul acesta 38 de mil. de hectolitri față de 176 din anul trecut.

Se pune acum întrebarea, dacă exportul va crește în proporția supra-producțiunii? Răspunsul nu poate fi afirmativ, deoarece în 1907 erau încă la dispozițiune excedente considerabile prisosite din 1906. Dar ele s'au întrebuințat, astfel că anul curent nu dispune de deposit de cereale atât de mare ca cel din 1907 împreună cu cel din 1906. Afară de aceasta trebuie să mai luăm în considerațiune, că atât America de Nord cât și Canada au forțat în mod extraordinar exportul lor. Numai așa se poate explica că America de Nord a putut expedia în Europa 50 de milioane de hectolitri. Anul acesta poate rămânea Americii pentru export o cantitate de 57—80 de mil. h. Dar relațiile de consum sau schimbat din anul trecut și că America nu se va lăsa fără o reservă. E probabil deci, că America va avea un export anul acesta maximum un plus de 10—12 mil. h. peste cel din anul trecut.

Dacă vom lua în considerare dintre țările europene producătoare de cereale, *Austro-Ungaria*, atunci vom trebui să recunoaștem, că acest stat abia-și ajunge sie-și. De un export al ei nu poate fi vorba.

Știrile din *Rusia* nu sunt controlabile. Acolo datele statistice sunt cum le vrea guvernul. Dar și așa chiar un lucru e sigur de pe acum, că Rusia nu dispune de reserve nici anul acesta. Mai bune sunt știrile din țările Dunărene. *România* are o producțiune de grâu anul acesta și exportul ei va întrece cu 2—3 mil. h. pe cel din anul trecut. Și *Serbia* va avea cu un milion de hectare export mai mult anul acesta. *Turcia* stă mai bine anul acesta cu 20 la sută, căci deși nu va exporta grâu, cel puțin nu va avea trebuință de un import de cereale atât de mare ca anul trecut. *Bulgaria* de asemenea va aduce pe piața lumei o cantitate de 1 și jum. sau 2 mil. h. spre vânzare.

Din țările de import e *Anglia*, care simte o mai mare trebuință de consum de aici înainte. Astfel se evaluează că-i va trebui anul acesta cel puțin trei mil. de h. de grâu mai mult.

In *Franța* recolta a dat un deficit de 14 mil. de h. Dacă luăm în considerare recolta din Algeria, care „n'a fost tocmai de tot slabă, atunci se evaluează că Franța va avea trebuință de cel puțin 8—10 milioane de h. grâu.

In *Germavia* Producțiunea a fost satisfăcătoare, totuși în urma creșterii populațiunii, consumul sporește de asemenea.

Anul trecut *Spania* a avut un an rău, de astă-dată în cazul acesta se află Italia, având o recoltă de cel puțin 10 mil. h. inferioară anului precedent. Guvernul italian examinează acum cestiunea dacă nu ar fi potrivit intereselor țării să suspende taxele vamale pentru importul cerealelor

Celelalte țări ale Europii nu presentă o mare diferență nici în plus, nici în minus în producțiunea lor de cereale. Totalisând plusul de producțiune al Americii de Nord și al țărilor dunărene, și opuindu-l plusului de consum al Angliei, Franței și Italiei, vom vedea că balanța economică nu sufere vr'o perturbare notabilă din punctul de vedere al furnisării cu cereale a pieții din lume.

Relativitatea aceasta de lucruri ese la iveală și în formarea prețului. Actualmente grâul are aproape acelaș preț ca și anul precedent, aproximativ 105 cents. In unele țări de consum, prețurile oscilează, dar variațiunea lor stă în legătură cu cauze locale de producțiune.

Linia fundamentală a prețurilor e trasă însă și nu variază. Firește că în conjectura aceasta Bursa dela New-York a pornit din hipoteza, că producțiunea emisferei de Sud va fi îndestulitoare. Dar putem să ne așteptăm la decepțiuni mai ales în anul acesta, în care nu sunt rezerve mari nicăiri la începutul campaniei, și consumul e avizat la recolta din anul curent. Această stare de lucruri poate produce mari sguduiri pe piața internațională. Dar pentru moment se poate presupune că producțiunea în statele dela La Plata e normală. Un lucru e însă peste orice îndoială, că recolta din America de Nord și din Canada legitimeaze bune speranțe. Deja e un plus de 36—37 de mil. de hectolitri de producțiune, ce n'a schimbat nivelul prețului. America va incassa anul acesta numai pentru grâu cel puțin 200 milioane de franci. Și afară de aceasta recolta porumbului se anunță splendidă.

Prețul cerealelor în Austro-Ungaria e exact cel din anul trecut. Lumea se întreabă însă dacă prețul de 11 coroane pentru 50 de kgr. se va mai menține sub regimul noilor taxe vamale? Exact nu se poate ști. E probabil însă, că prețurile din anul trecut se vor menține (în Austro-Ungaria), din cauză că producțiunea grâului nu e superioară în totalitatea sa celei din anul trecut. Numai dacă în 1909 recolta va fi superioară, se va putea da un răspuns definitiv în privința prețului mediului general.

»*Secolul*«.

---

## Parochia gr. cat. rom. din Cluj.

Din *raportul* către adunarea generală a credincioșilor parochiei gr cat. române din Cluj, ținută în 13 Sept. st. n., despre activitatea curatorilor în cei trei ani 1905—1908, reproducem următoarele date privitoare la starea fondului bisericei nouă și la starea averii bisericii vechi:

**Starea fondului bisericei nouă.** Dacă în acești trei ani a înaintat încâtva bunăstarea bisericei vechi, care lucrează și cârmuește credincioșii, apoi har Domnului și oamenilor de inimă, a înaintat frumos causa bisericei celei noue, care este nădejdea mângăitoare o noastră a tuturor. După dania făcută de Maria Ciupei n. Hania, care a dăruit bisericei cele noue casele din str. Muzeum nr. 5, reservându-și usufructul și impunându-ne nouă plătirea dărilor — a urmat în curând dania mare a D-lui Stefan Havași, și cumpărarea caselor din Széchenyi-tér nr. 28—29, ca loc pentru fiitoarea biserică.

Despre acest act de o frumseță fără seamăn în istoria bisericei noastre, s'a vorbit mai mult și merită să se vorbească de el neîncetat spre a îndemna toate inimile cu putere la fapte asemenea celei alu Stefan Havași. Recunoștința cuvenită i-s'a esprimat generosului fundator — care se poate pune alăturia de Episcopul Bob — nu numai din partea curatoratului, a adunării credincioșilor și a Prea Ven. Consistor, în frunte cu Inaltpreasfințitul Metropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa, ci s'a esprimat de la locul cel mai inalt în biserică, de însuși prea fericitul Părinte, Patriarchul Romei, Papa Piu al X, care l'a distins cu crucea de aur de cavaler al ordinului »Sfântul Silvestru«, comunicată prin o breve apostolică specială. Maiestatea Sa cesaro și reg. apostolică și-a dat înalta învoire cu datul de 6 Aprilie 1906, ca d-l Stefan cavaler Havași să poată purta înalta distincțiune.

Donațiunea aceasta cuprinde: 1. Casa din strada Honvéd u. nr. 37. 2. Casa din strada Honvéd u. nr. 56. 3. Grădina din str. Györgyfalvi út nr. 35. 4 Depunerea la »Economul« lib. nr. 250 din 1903 de 32.000 coroane. 5. Mai multe pretenziuni, enumerate toate în contract, 6. O poliță de asigurare »The Mutual« de 1510 cor. (scadentă în 1 Aprilie 1914). 7. Douăzeci acțiuni la »Economul« etc. Se valorează aceasta donațiune în bani cam la 100.000 Coroane. Conform actului de donațiune averea mișcătoare se conservă și administrează la institutul de credit și econ. »Economul« din Cluj, în cont curent special.

Cumpărarea caselor din Széchenyi-tér nr. 28—29 a fost al doilea paș mare către realisarea gândului frumos al parochiei din Cluj: edificarea unei nouă biserici corepunzătoare. Cumpărarea aceasta, tot în urma îndrumărilor primite dela adunarea din 9 Aprilie 1905 curatoratul a hotărât'o unanim în ședința sa din 24 Nov. n. 1905 și a realisat'o în 16 Dec. n. 1905 înhieind contractul de cumpărare cu proprietarul Ioachim Totoian înaintea notarului publ. reg. Dr. Gidofalvy István, sub nr. 1186/1905 contract, care a fost aprobat de superioritatea bisericească în 26 Dec. n. 1905 sub nr. 8275/905.

Ioachim Totoian a vândut casele cele două »fără câștig și fără pagubă«, cu 70,000 cor. plus spesele ce le-a avut cu ele cât le-a ținut, cu care împreună făceau la 1 Ian. 1906, când s'au preluat, 73.862 cor. 02 fil. Pe lângă suma aceasta biserica a mai plătit restanțe de dări, taxe de transcrieri, competențe noue, și vechi, adecă de cele ce urmau transacțiunei făcute de cumpărătorul Ioachim Totoian; de aceea valoarea caselor s'a pus în inventare și la rațiuni cu suma rotundă de 80.000 cor. — Venitul brut al caselor a fost în 1907 de cor. 3520, dar în 1908 s'a ridicat chiria la 3800 coroane.

**Starea averii bisericei vechi** La sfârșitul anului 1905 starea averii bisericești a fost de 206.567 58, ear la sfârșitul anului 1907 e de 215.818'53 fil. Sporirea nu s'a putut face fără oarecari îndatorări. La sfârșitul anului 1905 datoria bisericei era de numai 2176, ear la sfârșitul anului 1907 datoria e de 66.118 cor. 40 fil. cu aproape 64.000 mai mult. Dacă socotim însă că în anii acestia s'a spesat: a) Pentru repararea bisericei b) Pentru școala cea nouă c) Pentru planuri și controlul inginerului d) Pentru repararea caselor vechi e) Pentru grădina Bornemissza peste tot: K. 79.305'48 atunci trebue să constatăm, că datoriile nici nu-s așa de mari, cum se pare și după cum de fapt arată bugetul pe 1908 ele se pot suporta și amortisa, numai să-și plinească fiește care acea mică datorință a sa, care se numește »coroana bisericei«.

Și mai mângăitoare este starea bisericei noastre dacă asemănăm stările din 1905 cu cele de azi în ce privește lucrarea vie bisericească. Atunci erau în slujba bisericei 2 preoți, acum sunt 3, atunci erau în slujba bisericei și a școalei un cantor învățător, acum avem doi învățători și doi cantori. Atunci aveam o singură școală rea, întunecată, osândită peririi, acum avem două școale de model și în orașul acesta plin de școale frumoase. Atunci aveam o casă crepată, proptită cu lemne, amenințând să se dărâme, și o curte strimtă și închisă; acum avem casa cea veche adusă în bună rânduială, și una nouă, așezată ca și biserica într'o curte largă și frumoasă, luminoasă.

---

## Lucrările agricole în luna Septemvrie.

### Pentru cereale.

In această lună prima lucrare este sămânatul grâului, care în unele localități începe chiar dela 15 August st. v., când timpul este destul de bun și când pământul este bine pregătit de mai înainte, fie că locul a fost ogor, fie că a fost trifoiște. Grâul, ca și orzul de toamnă și săcara, se mai seamănă și după acele plante cari prin recolta lor timpurie, ne dau destul timp de a lucra pământul bine și a face sămânatul în bune condițiuni. Astfel de plante sunt rapița și leguminoasele, ca mazărea' fasolea, etc.

Sămânța de grâu, etc. nu trebue să aibă nici un miros de mucegai, să fie grea și curățită de orice murdărie; de aceea înainte de sămânat trebue dată la trior ori la ciuruit, ca semințele cele bune să nu mai fie amestecate cu cele slabe ori cu alte necurățenii, După această lucrare, semințele trebue văruite ori spălate în apă, în care s'a topit piatră vânătă.

Astăzi se întrebuințează mai mult spălatul cu piatră vânătă decât văruitul. Se ia 1 kl piatră vânătă, care se dizolvă (topește) în 100 litri de apă; apoi în această apă se pun semințele de grâu. etc. și se lasă să stea 5—10 minute; după aceea se scot și se întind pe o arie, ca să se svânteze de prea multă umezeală.

Semințele se pot stropi și pe o arie. Un lucrător cu o lopată de lemn aruncă semințele; altul cu o stropitoare stropește semințele și al treilea lucrător tot cu o lopată de lemn amestecă bine semințele ca toate să fie udate. In acest caz se întrebuințează numai 150 gr. piatră vânătă, topită în 10 litre de apă.

In Franța se întrebuințează apa caldă de 57 grade centigrade, în care se pun semințele de grâu, etc. și se lasă să stea 15 minute; după aceea se scot semințele, se întind pe o arie unde se svântează la soare sau în bătaia vântului și apoi se samănă.

Când se întrebuințează văruitul semințelor, se ia 2 kg. var, care se sting în 12 litri de apă; în această apă de var se moaie grâul bine și se lasă să stea 20 minute, după aceea se scoate, se pune pe o arie unde se amestecă cu puțin praf de var ca să se svânteze mai iute.

Oricare ar fi mijlocul de a prepara semințele de grâu, etc. ca să nu fie atacate de tăciune și mălură, trebue sămănate în timp de 24 oare, ca să nu încolțească. La caz când semințele nu s'ar putea sămăna

---

mari cu pene pestrițe și de chipiuri de infanterie, în care roșul și albastrul însemnau cărări de flori.

Călărețul venia în goană. Prin rândurile flăcăilor alergă un fior, o șoaptă petrecută în grabă dela om la om. Ofițerii se întoarseră toți spre partea de unde venea vestea, unii porniră nerăbdători și se înșirară pe margine.

Ștafeta se opri scurt în fața statului major al diviziei, descălecă și înmână plicul. In clipa următoare, toată lumea eră în picioare și știa, simțea despre ce-i vorba.

In jurul celui ce venise, se strângeau unii din ofițeri. Gălăgiosul căpitan Corban dela al treisprezecelea regiment de căciulari și iubiții săi băeți, locotenentul Avram și sublocotenenții Călinescu și Sava, îl strânseră între pepturi și-l luară din scurt.

Corban îl întrebă:

»Ce fac Turcii, dragă?«

Ofițerul de ordonanță, bunduc, mustățile răsucite ca coada rățoiului și ochii negrii fulgerători, răsufla repede, nu știa ce să răspundă.

»Ostenit băiatul!« rosti cu glas gros și cu convingere căpitanul-Corban. »Să-i dăm nițică flacără.« — Și-i întinse bidonul (vas de băut) — »Ceva rom băiete, rusesc, de-ți crapă măseaua! Trage un gât și te desmorțește!«

— Nu, — mulțumesc! răspunse bunducul, mi-e cald de nu mai pot. Am alergat ca un nebun.

— Nu vreai, strigă căpitanul. Bravo dragă! de ce nu spui? — Și se întoarse spre »băieții« lui: Nici vouă nu vă place? ha?

— Ba mie-mi place, răspunse locotenentul Avram zâmbind larg și legânându-se ca o rață.

Li plăcea romul și sublocotenenților Călinescu și Sava, băeți subțiri, de-abia eșiți din școală, s'acum plini de admirație către mustăciosul și negrul căpitan Corban. Inghițiră tuspatru câte un gât zdravăn din băutura arzătoare, apoi în îmbulzeala din ce în ce mai deasă a ofițerilor, începură să descoasă pe cel venit.

Artileristul își ștergea sudoarea, își deschidea la gât tunica, pe când toți îl trăgeau care din cotro. Apoi începu să spuie despre redanul, care ne fulgera bateria din viile de deasupra Griviței, dela o depărtare de o mie de pași numai. Băieții, tunarii, se luptau strașnic, dar ce folos! păgânii îi luau ca din oală. — Acu nu mai era de chip, trebuia să între în foc infanteria, să pue pe necredincioși pe goană.

»Ei și ce?« strigă cu glas mare căpitan Corban, »crezi că n'o să-i luăm la goană? Tetea Corban să trăiască și o să vedeți voi și minunea asta! Eu cu băeții mei, mă! ca niște lei! Să fiu al dracului, în frigare o să-i luăm! Ce zici Avrame?»

— Cu tetea mergem și'n iad! răspunse Avram, răsucinduși cu stânga mustața și cu dreapta întinzându-i bidonul gol.

Și 'n svoana din ce în ce mai mare a batalioanelor, prin care trecea un freamăt surd, zbucni ca un fulger și ordinul. Ordonanța încălecă iar, și se porni înapoi spre baterii în goană, iar ofițerii își înălțară capetele și cu glasuri scurte, cu pepturile înfiorate zvârliră spre companii comandele, pe când șiragurile de cușme și de baionete se tălăzuiau în undoiri negre și în fulgerări orbitoare.

In frunte, în foc trebuia se intre două batalioane din al treisprezecelea regiment de căciulari și unul din al cincelea de infanterie.

Grăbit, ars par'că de un foc lăuntric, se frământă Tetea, rânduindu-și compania, iar în juru-i cei doi sublocotenenți nu și mai găsiau loc.

Căpitanul, înalt și spătos Român, eră renumit în întreaga divizie: bea țapăn și era în stare să mănânce la șapte mese. In marșuri mai ales la fiecare haltă gâlgăia un gât de rum și trăgea în dinți ori un picior de gâscă, ori o halcă de friptură rece. Iar la popasuri mari când se repezea, par'că dădea foametea. — Și avea o inimă bună, cum nu prea se găsește, rar se întâmplă să buzdugănească un căprar ori un soldat. Chiar din pricina inimii se muia așa de curând și prindea să cânte cu glas puternic și de dulceață, cu un tremur de duioșie și de durere, de rămânea o lume încremenită ascultându-l. In clipele acelea îi zbura gândul înapoi la căsuța lui din Sărăria, în Iașul vechiu, unde-l aștepta cocoana Catrina, căpităneasa, soția sa.

Locotenentul Avram cel care se simțea foarte mândru de mustața-i neagră, era fecior de răzăș vechiu, era un omuleț plin de draci, care din glume și din cântece comedioase se putea luà la întrecere chiar cu căpitanul.

Călinescu era un băiat bun, sfios ca o fată mare. Se pudra, se ungea cu pomezi și cu cosmeticuri. Celălalt sublocotenent Sava era un înfocat Volterian. La orice împrejurare, te pocnia cu o anecdotă despre marele scriitor și pentru toți camarazii lui avea un ușor dispreț, o ușoară răsfrângere de buze, când vorbia despre ei. Nimeni în admirația către căpitanul Corban se potrivea cu Călinescu.

Toți patru acuma stăteau gata între oamenii lor. După toate socotelile și ei cu flăcăii trebuiau să între în rândul întâi al asaltului și o căldură mare le umplea pepturile. Căciularii vorbeau puțin, unii își strângeau pe ei curelele, apoi își făceau cruce. Alții vorbeau în șoaptă cu tovarășii și rămâneau după aceea pe gânduri, cu fețele visătoare. Iar când suflarea din urmă comanda plecării trecu prin inimi, se întinse tăcere adâncă. Și de-odată se miș-

din cauza timpului ploios, atunci trebue ca să fie întinse în straturi foarte subţiri în magazie şi date la lopată, ca să se usuce bine, căci altfel ele s'ar strica.

Sămânţa de grâu, orz, săcară, etc. aruncată pe pământ, trebue să fie atâta ca să acopere la răsădire tot pământul, aşa ca tinerele plante, prin creşterea lor şi prin modul lor de înfrăţire, să nu fie supărate unele de altele.

Cătăţimea de sămânţă ce trebue sămânată depinde de modul, cum s'a lucrat pământul, de bogăţia lui roditoare, de timpul când se samănă, de calitatea seminţei şi de adâncimea, la care trebue îngropată sămânţa în pământ. Orice sămânţă trebue îngropată în pământ aşa încât să găsească umezeală, aer şi căldură, ca să poată încolţi şi răsări mai de grabă. Seminţele mai mari, ca grâul, porumbul etc., se pot îngropa la 15 cm., iar cele mici de trifoi, rapiţă, lucernă şi meiu, se îngroapă aproape la suprafaţa pământului, cu grapa sau cu tăfălugul. Sămânatul grâului, etc. se face cu braţele şi cu maşina de sămânat. Cu maşina se poate face prin împrăştiere şi în rânduri depărtate de 10–25 cm.

Grâul se samănă la hectar în 125—250 litri când se samănă cu mâna, iar cu maşina în rânduri 100—150 litri. Orzul 200—250 l.; iar în rânduri cu maşina 125—160 litri. Săcara 200—240 litri, în pământurile mai roditoare 150—175; cu maşina în rânduri 100—150 litri şi în pământ sărac până la 300 litri la hectar. După sămânat, grâul se grăpează şi după aceea se tăvălugeşte.

(Va urma).

## Procesul de pressă al „Gazetei Transilvaniei“

— Raport special telefonic. —

*Târgu-Mureşului*, 17 Sept. Orele $5^1/_4$ p. m.

Pertractarea procesului s'a început la orele 9 dimineaţa şi a durat până la orele 1 a. m. când s'a întrerupt. La orele 3 s'a continuat şi s'a sfârşit la orele 5 p. m.

Preşedintele tribunalului a fost Dr. *Csipkes* Arpad, procuror Dr. *Tarr*, translator Dr. *Truţa* Eugen. Apărarea a fost susţinută în mod splendid de d-l advocat Dr. Cassiu *Maniu*. Pertractarea a decurs în genere în linişte. O desbatere mai lungă s'a ivit în jurul traducerei articolului incriminat. Apărătorul a escepţionat mai mulţi termini greşit traduşi. Procurorul a susţinut acuza pentru *doi articoli* incriminaţi apăruţi în doi numeri consecutivi, deşi scrisoarea încriminată este un singur articol, care a apărut în două urmări, şi prin urmare a cerut pedepsirea acuzatului *pentru două delicte de agitaţie*. Procurorul a fost combătut în mod energic de apărător, dovedindu-i acesta *ad oculos* că este vorba de un singur articol. După replică şi duplică, curtea cu juraţi s'a retras şi după o scurtă consfătuire a declarat pe acuzat vinovat *pentru un singur delict*.

Pe baza verdictului juraţilor tribunalul *a condamnat pe acuzatul Ioan Spuderca la trei luni închisoare de stat şi 500 coroane amendă în bani.*

Apărătorul a anunţat recurs de nulitate. Procurorul de asemenea pe motiv, că nu s'au luat în considerare două delicte ci numai unul singur.

## ULTIME ŞTIRI.

**Viena**, 17 Septemvrie. Ministrul de externe al Serbiei Milovanovici a făcut o vizită baronului de Aehrenthal convorbind mai mult timp cu dânsul. Ziarul „Zeit“ publică un interview avut cu ministrul de externe al Serbiei. D-l Milovanovici a declarat că a făcut o vizită baronului de Aehrenthal, fără să să fi avut ceva deosebit de discutat cu ministrul de externe al monarchiei. Serbia, a zis d-l Milanovici, se va sili să menţină relaţiunile cele mai corecte şi amicale cu Austro-Ungaria. Vorbind de mişcarea pansârbă, ministrul a declarat că nu trebueşte privită prea tragic această afacere şi a asigurat, că agitaţiunea anumitor sârbi din Bosnia şi Herţegovina nu poate compta pe un sprijin moral-real din partea guvernului sârb.

**Salonic**. 17 Sept. Din Cavala se comunică, că acolo s'au pus în grevă 10 mii de lucrători dela manufacturile de tutun. Ei declară, că nu vor permite confecţionarea şi furnizarea tutunului până ce cererile lor nu vor fi îndeplinite. Valiul a primit ordine să menţie cu armata ordinea.

**Sofia**. 17 Sept. Continuă a se discuta aici conflictul turco-bulgar. Ziarele aproabă în general rechemarea lui Geşoff sub pretext de concediu şi exprimă convingerea, că guvernul va cere şi va primi satisfacţie. Cercurile guvernamentale declară, că guvernul nu va părăsi drepturile sancţionate de tradiţie şi nu va lipsi să ceară satisfacţie şi recunoaşterea poziţiei pe care agentul bulgar a avut-o până acum. Se speră totuşi, că se va putea ajunge la un aranjament.

**Cetinge**. 17 Sept. Bucuria în ţară este generelă, pentrucă prin naşterea fiului prinţului Mirko menţinerea dinastiei este asigurată.

**Londra**. 17 Septemvrie. Un uragan teribil s'a abătut asupra insulelor, care atârnă de Jamaica, făcând număroase victime. Se anunţă, că număroase vase de salvare, cari s'au îndreptat în ajutorul lor, au naufragiat. Tot echipajul vasului „Haiti“ s'a înecat.

**Calcuta**. 17 Sept. Se comunică din Simula, că celebrul explorator Sven Hedin, care a străbătut Tibetul îmbrăcat ca preot, a sosit acolo, şi peste 10 zile va veni aci, de unde se va îndrepta spre Londra.

## Anunţ.

Atragem atenţiunea publicului cetitor, că d-na *Iudita Secula* n. Truţa ne anunţă deschiderea şcoalei d-sale, proiectate şi anunţate în coloanele ziarului nostru.

Cu 1 Oct. st. n. va fi deschisă acea şcoală şi va avea de ajutor pe d-şoara *Letiţia Dimitrescu*, fosta profesoară la şcoala română de fetiţe din Arad pentru lucru de mână, croit, broderii, pictură şi desemn.

Adresa şcoalei: Arad, strada Kazinczy 2.

## Tatăl nostru şi proverbe istriene.

Iată *Tatăl nostru* pe care îl mai rostesc cei 5000 de Români, cari mai trăiesc în Istria:

Ciace nostru.

Ciace nostru carle şti în cer, posveti-sa numele tev, neca vire cesaria tea, fie volîa tea, cum e în cer şi pre pemint.

Pîra nostrea cea de tote zilele deane-v-o astez şi ne scuzeà pecatele nostre cum şi noĭ scuzeaiu lu celîi ne ofeudesc;

Si nu ne duce pe noi în napast şi ne scapea de cela reav. Amen.

Câteva proverbe istriene.

Când nu vine din irimea (inimă) nu se poate c-ntà.

*

Invea doi se svadesc, treilea se veseleà.

*

Mai bire îns (singur) nego (de-cât) cu rea cumpanie.

*

Cum ţ'ai sternu patu şa vei durmi.

*

Mai bire în casa mea nego (de-cât) în palaturile lu at.

## Dări de seamă şi mulţumită publică.

Petrecerea aranjată de inteliginţa română în 2 Aug. a. c. în Lăpuşul-unguresc a obţinut un resultat destul de favoritor atât moral, cât şi material. A participat o cunună frumoasă de oaspeţi. Aducem mulţămita şi pe aceasta cale participanţilor şi doritorilor desvoltării cât mai mare a vieţii noastre sociale, celor, cari au suprasolvit şi schimbat biletul. Au întrat 334 cor., 40 fil., spese 182 cor., 15 fil., venit curat 152 cor., 25 fil., care sumă o am predat D lui protopop din loc, ca să-o folosească la spesele edificiului frumos al bisericii române din loc. Au sprasolvit: Alexiu Stupar contabil 1 cor., Teofil Grigorescu înv. 1 cor., Iustinian Marton preot 2 cor., Alesandru Maxin preot 1 cor., George Petrovan preot-director de bancă 1 cor., Ioan Perhaiţa preot 1 cor., Vasiliu Mustea protopop 4 cor., Ioan Georgiu canonic 8 cor., Ioan Oltean preot 3 cor., Victor Paşca preot 2 cor., N. Sigharteu 7 cor., Grigore Popescu preot 2 cor., Csizér Mihályi 1 cor., Ioan Mustea notar 2 cor, Victor Maior preot 2 cor., Gavril Mustea preot 2 cor., László József 1 cor., Varga György 1 cor., Zaharie Man preot 40 fil., Ioan Petruţ cand. de adv. 1 cor., Augustin Pop adv. 8 cor.

Ş'au schimbat biletul: Dumitru Dragoş protopop cu 7 cor., Doamna văd. Elisa Colceiu — Bota născ. Varian cu 2 cor., Doamna văd. Szász Danielné cu 10 cor., Dr. Gavril Buzura adv. cu 2 cor., Dr. Victor Colceriu medic cu 6 cor., Ioan Chira înv. cu 2 cor.

*Comitetul aranjator*

*

Tradiţionala petrecere de vară *dela 10 August din Reghinul săsesc* s'a sfârşit şi în anul acesta cu un succes splendid moral şi material. Fără a lua parte au binevoit a plăti următorii domni: Iuliu Bárdosy, Sibiiu, 2 cor., Dr. Ioan Oltean, Ludoş, 4 cor., Dr. Augustin Cheţian, Reghin, 4 cor, Dr. Vas. Morar, Ludoş, 3 cor., Petru Ciobotar, Reghin, 2 cor., şi I. Butnar, Petelca 2 cor.

Seara la casă au suprasolvit: D-nii Dion. Şimon, Sângeorgiul de câmpie, 16 cor., Ion Bucur, S. Georgiul de c., Emil Pop, Bobohalma, Iosif Şipoş, T. Mroka, Dr. Ioan Popescu, Iosif Popescu si Dr. Ion Horşiu, Reghin, câte 6 cor., Vasile Duma, Lăpuşul ung., Ales. Nicolescu, Meşterhaza Ales. Socol, Oroiul de câmp. şi Sever Barbu, Reghin, câte 5 cor., Laurian Voda, Ormeniş, 4 cor., I. Rusu, Oşorheiu, Emil Iustian, S. Petru, Dr. Iustian, Ormenis, T. Şimon, Năsăud, Al. Habor, S. Mihaiul de câmpie şi Dr. Il. Popescu, Reghin, câte 3 cor., S. Lateş şi Ana Boblotec, Oşorheiu, G. Simionis, Reghin, A. Valea, S. Mărtinul de câmpie, M. Pop, Caşva. S. Crainic, Focşani, I. Fincu, Deda, văd. Zehan şi I. Radeş, D. Sămărtin, I. Moldovan, Bobohalma, V. Harşea, Milăşel şi N. Naşcu, Polăţi, câte 2 cor., A. Gligor, Şard, F. Pop, Band, B. Caliani, Lumperd, N. N., Reghin, P. Gora, Fărăgău, I. Pop, Coşva, Z. Grauer, Şidrieş, Fl. Bogdan, Reghin, A. Maior, Mlieş, V. Calini, Reghin, A. Colbasi, S. Martin, E. Andreşan, S. Ana, I. Silaghi, Idicel, G. Şigău, Cuieşd, I. Şara, Reghin, G. Târnăvean, Ibăneşti, V. Turcu, Şopteriu, N. Benedek, Rehin, A. Mera, Jeercea, C. Costin, Uilac, F. Lupu, Hodor, A. Căliman, Fărăgău, Nic. Porav, Moişa, A. Viciu, Niraşteu X. Y., Gorghiu, D. Rechitan, Gâmbuţ, I. Iosof, Galiş, câte o coroană. S'au încasat total cor. 689, din cari cheltuind Cor. 239 au rămas cor. 459 în favorul bisericii şi şcoalei rom. gr. cat. din **Reghin.** Implinim o plăcută şi sfântă datorinţă. când mulţămim călduros şi pe calea aceasta tuturor binevoitorilor suprasolvitori, apoi agilei tinerimi, întregului public participant şi tinerilor meseriaşi români din Reghin, cari din urmă în pauză ne-au delectat cu cântări drăguţe în cor.

Reghin, la 20 Aug. 1908

*Ariton M. Popa* prezident — *Georgiu Maior m. p.* notar

---

cară valurile întunecoase, — porniră flăcăii noştri spre botezul de sânge.

Căpitanul Corban era aprins tare: din când în când ducea bidonul la gură, sorbea lung, apoi îl întindea spre locotenentul Avram. Il întindea, ofta adânc şi cu ochii plini de lacrămi îi vorbia despre căpităneasa lui, rămasă în deal la Sărărie.

— Măi Avrame măi, acuşi întrăm în şanţuri la păgâni şi Dumnezeu ştie! rămâne Catinca fără mine! Măi Avrame, băiete, să nu uiţi şi să te duci să-i spui, că m'am gândit întâiu la dânsa şi m'am dus pe urmă la moarte!

— Taci, domnule căpitan! răspunse locotenentul. O să vezi că diseară o să-i tragem flăcări de bidon la adăpost în şanţuri.

— Cine ştie! da mie mi-e jale de căpităneasă bre! — Apoi se întoarce spre companie: viu, băeţi! să luaţi samă şi cu ochii la mine! Unde-i Sava?

— Aici, domnule căpitan, cu băeţii...

— Ce-ţi mai face filosoful cel franţuz?

— Dă-l încolo. Acu-i altă daraveră!

— Hei bre, acu rămân toate prostiile în urmă şi să trezeşte omul cu inima curată.

Şirurile de căciulari, cot la cot, înaintau repede în tăcere. Glasul înăbuşit al căpitanului, glasurile sublocotenenţilor şi sergenţilor-majori le răsunau la urechi ca din depărtări, aproape nedesluşite şi ochii cercetau zările, unde rotocoalele dese şi albe de fum se înălţau. Tunurile pocneau surd într'o duruire adâncă. Acolo era foc şi fum, era cuibul morţii. Şi batalioanele se strecurau într'acolo, suind şi coborând spinări uşoare de dealuri.

Când compăniile din linia întâia — acele cari făceau avant-posturile în apropierea liniei tunurilor — se desfăşurară şi porniră în grabă la atac, — focul duşmanului, oprit par'că o clipă ca după o surprindere, deodată se înteţi într'o isbucnire repede, într'o furtună nebună. Susţinerile noastre svâcniră dindărăt în isbire mânioasă, se săltară par'că la lumină — şi pe toată întinderea porniră a ţîşni valurile albe şi a pocni împuşcături.

Bateriile trăsneau în toate părţile şi sunetele de ghiulele vîjeiau prin fumegarea deasă, gloanţele bâzăiau rătăcind, — şi companiile desfăşurate porniră mai repede, mai repede. Pâlcuri se opreau, dădeau drumul la stoluri de plumbi, porneau înainte. în mersul vioiu unii se opriau, prăvăleau capul pe spate, dădeau drumul armei şi se lăsau la pământ, alţii se prăbuşiau dintr'odată cu faţa în jos. Săbiile fulgerau înălţându-se, glasuri se ridicau trecând peste şiraguri grăbite. Moşiroiul turcesc înălţa nori deşi, în care pârăiau împuşcăturile neîntrerupt, spre el treceau întinsele linii înfierbântate, şiruri de dorobanţi cu căciuli mari, baionetele scăpărau mii de fulgere ameninţătoare. Odată cu plumbii turceşti, prinseră a curge din tunurile redutelor volburi de foc rupându-se din şuvoaie de şrapnele, care plesneau în văzduh, în rânduri, scurmau pământul, svârlind ţărână amestecată cu sânge.

Compania lui Corban mergea grăbită. Locotenentul Avram îşi uitase mustăţile, păşea galben, cu fălcile încleştate, îşi ştergea cu batista udă sudoarea de pe frunte, strângea nervos sabia, înălţând-o şi striga cu un glas, care de răguşeală şi turbare se prefăcuse aproape în şuer. In juru-i, înainte, dindărăt dorobanţii se repezeau tăcuţi, c'o dungă de întuneric sub cuşmele mari.

Redanul, aproape acum, îşi vărsa grozavele unde de foc, părea mai mare, fioros, un cuib de moarte, în sgomotele de tartar. — Şi deodată isbucni strigarea vijelioasă a cornurilor: atacul! Şi, ca isbite de suflarea unui orcan, tresăriră compăniile, se plecară şi porniră într'o rostogolire uriaşă. Veniau şiraguri după şiraguri dese de flăcăi, cu buhoasele căciuli în piept, cu baionetele lăsate, licărind ca o apă de fulgere.

Căpitanul Corban urlà:

»Daţi greu, băieţi!« Işi îndesa chipiul cu stânga, pălindu-l de sus în jos cu revolverul şi ridică drept d'asupra capului sabia.

»Nu vă lăsaţi, bre!« şi cu compania strânsă se asvârli la capătul drept al şanţului. Dincolo spre mijlocul întăriturii, duduia compania a patra, cu a doua după dânsa, cu drapelul aplecat, scânteind din pajură şi fâlfâind în repezeala, care-l mâna. Altă companie se îndesa în partea cealaltă, stângă, a redanului.

Şi dincoace în învălmăşala care-l luase şuvoiu înainte, căpitanul iar urlà:

»Greu flăcăi! — Măăă! întoarce puşca şi trage cu stratul, ghiogarule, ca pe malul Jijiei, măăă!«

Şi-ntr'adevăr era greu altfel! Şirurile dese de baionete se încurcau. Turcii ţineau bine, într'un zid de oţel. Odată prinseră a răcnì căciularii, se înălţară straturile şi căzură grele ca nişte stânci, pârăind în baionete şi-n ţeste omeneşti.

»Inc'odată haidăilor!« răcni căpitanul, îndesându şi iar chipiul cu revolverul.

Şi înc'odată se înălţară ghioagele cumplite şi svâcniră flăcăii în îngrămădirea duşmanilor şi într'o rotire fierbinte prăvăliseră şiraguri întregi. Ofiţerii cu fesuri strigau cu ochi măriţi de încremenire: pentru întâia oară vedeau armată cu căciuli sfărâmând capetele şi baionetele cu stratul armei. Şiraguri după şiraguri de păgâni dădeau înapoi. Căciularii suiau sus puştile, împungeau întâiu la dreapta şi la stânga cu baioneta, făcându-şi loc, apoi trăsneau pe cei dinainte cu ghioaga. Şi lucrurile mergeau aşa de repede, par'că săreau scântei din toate părţile.

»Zi-i măăă!« urlà iar căpitanul.

Şi flăcăii ziceau în şiruri dese ca cu îmblăciile. Trăsneau, răcneau, se prăvăleau

# Amintiri din Ardeal.

## Duel nu glumă.

Transilvania, mulţămită lui Dumnezeu, a fost mult timp scutită de duele. — Abia prin anul 1884—5 au început şi pe acolo unii înfumuraţi aşi apăra cinstea cu vătraiul.

Prin anul 1884 apărea la Sibiu o foaie umoristică »Calicul«, care avea drept emblemă :

»Calic, cine nu abonează calicul«.

Foaia aceasta era redactată de un advocat cu numele Ioan Popa, dar lumea îl cunoştea sub numele de »Calicul«.

La început această foaie se ocupa numai de preoţime. Popa Condac şi Popa Pupăză erau aceia, cari scărmănau pe bieţii preoţi cum îi tăia capul mai nemerit, şi făceau câte odată bune servicii preoţimei, că mulţi preoţi s'au îndreptat. Cei vinovaţi au apucat calea cea bună, iar cei nevinovaţi s'au desvinovăţit cu condeile.

Redactorul Calicului cât timp s'a ocupat numai de preoţime ducea lume albă, nu era supărat de nime, dacă era indus în eroare şi publica vre'un neadevăr, îl rectifica printr'o laudă la adresa preotului împricinuit, vestejind în terminii cei mai asprii pe anonimul din tufă, care l'a indus în eroare, şi lucrurile mergeau strună, abonamentele se plăteau regulat şi foaia îşi avea pânea de toate zilele.

Dar acum se începe altă viaţă pentru »Calicul«, care a băgat de seamă, că nu numai preoţii sunt espuşi greşelilor, ci şi cealaltă inteligenţă de peste Munţi, aşa că bietul Calic a fost nevoit a scărmăna şi pe alţii.

Un advocat român făcându-se culpabil de unele fapte necorecte, »Calicul« l'a luat la ochi şi l'a dat în tărbacă. Acesta în loc de a se desvinovăţi prin presă, aleargă la vătrai, provocă pe redactoru Calicului la duel şi încă îl avisează telegrafic despre sosirea lui la Sibiu.

Era tocmai ziua de 13 Septembrie 1884, zi fatală, când redactorul »Calicului« primise depeşa.

Cu depeşa în mână Calicul aeargă la restaurantul »Navara« astăzi Pankievicz, localul de întâlnire al Românilor din Sibiu şi împrejurime, aci întâlneşte pe locotenent român B. căruia îi espune casul arătându-i în acelaşi timp şi depeşa.

Acesta citind depeşa bufneşte în rîs şi îi zice: »Frate Ioane« vino cu mine la Cafeneaua »Lazar« acolo sunt toţi ai noştri şi acel advocat şi o să-i dăm o lecţie de o să se sature de duel pentru totdeauna. — Zis şi făcut, se duc amândoi la cafeneaua Lazar unde întâlnind pe advocatul cu pricina, îl înfaşcă fără multă vorbă de ceafă, îl lungesc pe canaea şi îl cinstesc cu un linial ca pe copii de şcoală, apoi îl fac scăpat.

Acesta cum s'a văzut odată în libertate, nu s'a oprit până la gară şi cu primul tren a şters'o acasă de unde venise. Acestuia ia perit pofta de duel pentru tot'd'auna, dar această lecţiune a fost bine-venită şi pentru aţii şi anume:

Pe acel timp era stabilit ca advocat în Sibiu şi un anume Pop de Galaţi prietin de altcum cu redactorul Calicului, acest advocat fiind de naştere din părţile Făgăraşului, era şi advocatul ovreilor din Făgăraş. Aceştia fiind cam des atinşi prin Calicul şi-au făcut şi ei planul de a pune la rezon pe redactorul Calicului prin un duel, dar aflând cum s'a terminat duelul cu advocatul din Arad, au luat'o pe altă cale, adică prin presă, dar nepublicând nici un jurnal apărarea lor şi-au făcut ei o socoteală mai practică şi mai eftină, au luat o cartă poştală deschisă şi adresându-o Calicului l'au invitat să poftească la Făgăraş şi să-i sărute pe toţi dacă nu încape de ei.

Cartea postală ajunge întactă la destinaţie. Redactorul Calicului o citesce şi îşi zice în sine : »Poate să fie bine-venită şi asta, nu şti din ce tufă sare iepurile». In tot răul e şi ceva bine, cine ştie, poate să-mi prindă bine şi mie această carte postală şi şi-o pune în bozunar la loc sigur.

Intâmplarea a adus cu sine ca să se stringă toată intelingenţa din Sibiu la o consfătuire într'o seară la restaurantul Navara. Redactorul Calicului era nelipsit de la ori-ce mişcare, dar nici advocatul Pop de Galaţi nu se lăsa mai pe jos şi acela era membru activ al tuturor mişcărilor, şi de astădată sala cea mare a numitului restaurant gemea de lume românească nu numai din Sibiu, ci câţiva protopopi şi preoţi din jur.

Toţi îşi spuneau părerile lor, mi se pare că era iar ceva în privinţa limbei maghiare în şcoalele poporale.

Pe când curgeau discursurile mai animate cam cătra oara 11 din noapte, se scoală Pop de Galaţi şi cerându-şi scuzele că nu mai poate sta fiind pe de o parte obosit iar pe ziua următoare având afaceri la judecătoria din Făgăraş şi nefiind tren pe atunci până la Făgăraş, trebueşte să plece cu trăsura cu noaptea în cap ca să ajungă la timp la destinaţie.

Toţi cei de faţă îi scuză absenţa şi îi doresc succes, iar redactorul Calicului în gura mare îi spune următoarele:

»Frate Pop, fiindcă tu ai afaceri la Făgăraş, te rog a mă înplini şi pe mine în o mică daraveră să nu mai pierd timpul pentru un lucru neînsemnat«.

Cu plăcere zice Pop, dacă e de resortul meu, o fac bucuros, că afacerile mele le isprăvesc în timp de cel mult o oară.

Atunci Calicul scoate din busunar cartea postală şi o predă advocatului Pop.

Acesta fără de a o ceti o pune în portofel, îşi ia noapte bună de la toţi şi pleacă.

După ce plecă Pop, Calicul le spune la toţi conţinutul cărţei postale şi toţi râdeau cu hohot, pe când se deschide uşa brusc şi întră ca fulgerul advocatul Pop cu carta postală în mână şi o trântesce pe masă înaintea Calicului cu vorbele:

»Adevărat calic cu tot neamul tău.»

*De sub Surul.*

---

# MULTE ŞI DE TOATE.

### Rândunica.

Pasărea călătoare, cea mai iubită dintre toate pasările, rîndunica, aduce multe foloase omului.

1) In China se mănâncă cuibul unui soiu de rândunea.

2) Rândunelele vestesc sosirea primăverii, iar când pleacă înapoi, în ţările mai calde, ne vestesc că a sosit toamna şi că trebuie să ne pregătim pentru iarna friguroasă.

3) Sborul lor ne vesteşte dacă trebue să ne aşteptăm la ploaie sau la vreme liniştită. Când e să fie vreme bună ele sboară pe sus, iar când sboară pe jos, pe lângă pământ, atunci e semn că în scurtă vreme trebuie să ploauă.

Dar cel mai mare serviciu pe care rândunica î-l aduce omului e distrugerea insectelor. In fie-care zi rânduneau e 15 ore necontenit în sbor. S'a făcut socoteală că ceia-ce distruge o rândunea când are pui sau când n'are şi s'a aflat că 100 rândunele distrug într'o vară (3—4 luni) aproximativ 25 milioane de insecte. Şi mergând mai departe cu calculul s'ar putea vedea folosul real, pe care aceste paseri îl aduc agriculturii.

*

### Bogăţiile Danemarcei.

Intr'un raport înaintat ministrului de agricultură al Franţei, se face cunoscut, prin ţifre, propăşirea de necrezut a regat lui Danemarcei.

Această ţară mică, cu o suprafaţă cât a treia parte din ţara românească, numără numai 2 milioane şi jumătate de locuitori, aproape cât are numai oraşul-Paris. Dar comerţul său internaţional atinge *un miliard* şi jumătate şi marina sa de comerţ are 3.700 vase. In 1905 ea a exportat : 29.000 cai (atât cât a exportat şi Franţa) ; 122.000 capete de vite (de trei ori mai mult decât Franţa) ; 100 de milioane Kilograme de carne pentru consumaţie şi de porc sărată, (de 18 ori mai mult decât Franţa); 80 milioane Kilograme de unt (de patru ori mai mult decât Franţa) şi un milion de oauă pe zi.

Acest rezultat uimitor, este datorit în mare parte, metodelor ştienţifice întrebuinţate în exploatarea pământului şi în dezvoltarea societăţilor cooperative. Cea dintâi lăptărie cooperativă a fost înfiinţată în anul 1882 ; astăzi sunt peste 1.000, care se ocupă a vinde laptele a peste 900.000 de vaci, adică 80% din producţiunea totală a ţării.

*

### Ţiganul şi maiul

S'apropià Boboteaza cu gerul ei de foc!

Ţiganul, de unde de unde nu, îşi făcuse, şi el rost d'un cojoc bun ciobănesc ; acu, l-o fi cumpărat, l-o fi furat, treaba lui. mie nu mi-a spus.

Da' era aşa de ger, că cu tot cojocul, îi clănţăneau dinţii în gură de frig.

El da de vale p'o coastă. Pe la jumătatea coastei se 'ntâlneşte piept în piept c'un român, care urca gâfâind la deal c'un *maiu* la spinare.

Coasta-coastă, maiul greu, se făcuse bietul om lac de năduşeală.

— Cum faci, românică de ţi-e cald? că văd că te-ai năduşit leoarcă.

— Hei, cum să fac? Maiu' ăsta săracul! el mă încălzeşte.

— Cum românico, maiul ţine de cald?

— Ţine cum nu. Bă, te arde'n spate, nu alta.

— Dacă e haşa, hai să facem schimb: na-ţi ţie cojocul meu şi dă-mie maiul tău

Românul şiret, mai făcea nazuri :

— Fugi d'aci. măi ţigane. Vrei să râzi de mine? Crezi c'ai găsit p'ăla prostu? Ai vrea să-ţi dau eu bunătatea de maiu pe poşchina ta de cojoc?

— Hai, zău, românico — mâncă-te-aşi — să facem schimb că dau tot eu şi hadălmaşul, când ne-om mai întâlni. Te înbăt, de te fac leucă.

— Haida, mă ţigane ; mi-e milă de tine, că prea te văd dârdăind. Făcură schimb şi plecară, care încotro avea de dus, românul cu cojocul şi ţiganul cu maiul.

Ţiganul venea tot de vale. N'apucă să facă 50 de paşi şi îngheţă scuţ.

Se uită după rumân ; dar mai ia-l, dacă mai ai de unde.

Necăjit foc pe maiu, începu să blodocărească :

»Dedei cojocul pe mai!
»Haoleu, rău mă înşelai!
»Fire-ai pârdalnic de mai
»Nici pic de căldură n'ai« !

*

### Doftorul şi femeia bolnavă.

Un doftor este chemat să cerceteze pe o femeie bolnavă. Când vine doftorul după vre-o două zile găseşte pe femeie sănătoasă. Tocmai se suia în pod. El cum o vede strigă :

— Dă-te jos mai repede să văd ce boală ai, că uite am venit şi mi-e de grabă?

— Bine, domnule doftor, dar eu te-am aşteptat destul şi dacă am văzut că nu vii, m'am apucat de alte treburi. Acum te rog aşteaptă-mă şi D-ta, fiind-că sunt ocupată.

*

### Ceva despre femeile din Congo francez.

In Congo francez femeile. cărora le mor bărbaţii, atârnă un steag mare într'o prăjină înaltă şi dacă steagul acesta făcut din cârpă îşi păstrează coloarea şi nu se rupe până femeia nu se mărită, şade nemăritată până vede cel puţin o găurice prin cârpa steagului, iar de se găureşte steagul repede, poate de vre-o vijelie, este semn ca femeia să se mărite. Dacă dă o vijelie mare imediat după ce a pus acel steag, şi-l găureşte, este semn că femeia nu mai trebue nici să plângă pe bărbat, ci cum îl va îngropa să alerge aşi căuta alt bărbat. Şi aşa şi face.

*

### Românul şi boiangiul.

Un şugubeţ de Român se duce la un boiangiu jidan şi se învoieşte cu el să-i facă un brâu de lână pentru încins.

— Cum să ţi-l fac?, întrebă jidanul.

— Să mi-l faci nici roş, nici galben, nici albastru, nici verde, nici vişiniu, nici negru şi nici cenuşiu. Pe când îl găteşti, să vin să-l scot?

— Să nu vii nici Luni, nici Marţi, nici Miercuri, nici Joi, nici Vineri, nici Sâmbătă şi nici Duminecă.

Se duce Românul. La săptămâna vine şi cere brâul dela jidan.

— Da ce ai uitat că n'am avut în vorbă să ţi-l dau Luni?

Mai vine Românul şi Joi şi Vineri, dar căpătă acelaş răspuns. Văzând că nu-si poate scoate brâul, îl dă pe jidan în judecată.

După ce judecătorul îi ascultă şi pe unul şi pe altul, neputând lua nici o hotărâre, îi legă butuc unul de altul şi ducându-i pe o culme le dete drumul de-a roata devale.

Când era jidanul de-asupra întreba pe Român : »Cum să-ţi fac brâul?«. Iar Românul năcăjit îi răspundea : »fă-l cum li-i face, numai fă-l şi dămi-l !« Când ajungea Românul de-asupra, întreba el pe jidan : »Când să viu să scot brâul?« »Vino când îi veni, vino numai să ţi-l dau că-i gata«.

Şi aşa până în vale se împăcară. —
»F. P. T.«

---

Proprietar : Dr. Aurel Mureşianu.
Redactor respons.: Victor Branisca.

---



---

înălţându se ca nişte uriaşi în vârfurile picioarelor. Se prăvăleau pe coasta dreaptă şi roteau puşca din stânga şi unde ajungeau sfărâmau.

»Aşa taică, aşa !« strigă căpitanul. Iar locotenentul Avram umbla ca o fantasmă îndesându-se printre dorobanţi. Era alb ca varul la obraz, cu buzele strânse, cu fălcile încleştate, cu ochii mari arzători. Işi ridica din când în când revolverul şi bufnea în pâlcurile păgâne, apoi umflat par-că de o căldură cumplită, ridica braţele, i se lărgeau ochii, căsca gura şi iar se repezea. Sublocotenenţii ţipau ascuţit, înflăcăraţi, eşiţi din minţi, vânturându-şi braţele ca nişte morişti de vânt. Se avântau printre căciulari, la isbucnirile groase ale căpitanului urlau şi ei, negri de colb şi de iarbă de puşcă, cu ochii plini de lacrămi.

Şi ca într'o furtună iute, căciularii bătură rândurile dese ale păgânilor şi le svârliră îndărăt. Alţii pătrundeau prin celălalt capăt, alţii săreau în şanţ prin faţă şi păgânii sdrobiţi, călcaţi în picioare, fugeau îngroziţi de năvala cuşmelor. Indată după retragerea duşmanilor, începu din nou a curge din întăriturile celelalte ale lor, asupra noastră, râul de foc şi de schijă cu o mânie, cu o desperare neînchipuită.

»Degeaba, degeaba !« gemu căpitanul Corban, »v'aţi dus dracului! nu ne luaţi voi înapoi vizuina cât e cucul!« Şi căciularii scoteau lopeţile dela cingătoare şi începeau a întoarce parapetul spre duşman. Tunurile noastre în ploaia de foc veniră duruind, se înălţară pe movila de-alături, servanţii prinseră a furnica cu grabă, ofiţerii răcneau vânturând săbiile, un trăsnet, două, mai multe, repezi, unul după altul.

»Ura !« ţipa locotenentul Călinescu. Se răsuci şi se sbătu peste Sava, îl cuprinse de după cap şi începu să-l sărute. »Uraaa! ai noştri, ai noştri, iubitule !« şi-i curgeau lacrimile de bucurie. Dar o sburătură îl ajunse şi-l muia din mijloc. El tot striga, cu lacrămile şiroind pe faţă, întinzându-se pe spete. Iar Sava uitase de filosofia franţuzească şi se pleca asupra rănitului, cu chipiul pe ceafă, cu glasul răguşit :

»Nu-i nimica, dragă, o leacă de sânge...« Işi desfăcu iute tunica, trase din cămaşe repede o fâşie şi descheie şi pe căzut, ca să-i lege braţul.

Tunurile duruiau pe movilă, dorobanţii lucrase în furtuna de gloanţe, la parapet. Iar căpitanul Corban îşi scoase bidonul şi-l întinse lui Avram :

»Trage un gât măi băiete! După aşa nuntă face, — să fiu al dracului dacă nu face...«

Avram par'că era un cocoş cu cobe. Căsca pliscul şi nu putea scoate nici un sunet. Sta galben cu ochii căscaţi, plini de un foc mare, de o bucurie sălbatică.

»Să trăiască căpităneasa !« strigă căpitanul, ducând bidonul la gură. Şi tunurile noastre bubuiau cu mânie şi dorobanţii dădeau la o parte morţii, se grămădeau gâfâind şi rosgoliau brazde mari la marginea şanţului spre duşman înainte.

*Mihail Sadoveanu.*

## Dr. STERIE N. CIURCU.

**VIII Kochgasse Nr. 29 — Viena**

Consultațiunĭ

*cu celebritățile medicale, cu specialiștii de la facultatea de medicină din Viena.*

**Telefon nr. 17065.**

## Câte-va cuvinte asupra boalelor secrete.

E trist, — dar în realitate adevărată că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulțimea acelor oameni, a căror sânge și sucuri trupești sunt atrofiate și cari în urma ușurinței din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdruncinat sistemul nervos și puterea spiriutală. **E timpul suprem ca acestei stărĭ îngrozitoare să se pună capăt.** Trebue să fie cine-va care să dea tinerimei deslușiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală, trebue să fie cine-va căruia oamenii să-și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori și cui, ci trebue să ne adresăm unui astfel dĕ medic specialist, conștiințios, care știe să dea asupra vietei sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, **atunci apoi va înceta existența boalelor secrete.**

De e chemare atât de măreață și pentru acest scop e institutul renumit în toată țara al **D-rului PALOCZ, medic de spital, specialist, (Budapesta, VII., Rákóczi-ut 10)**, unde pe lângă discreția cea mai strictă primește ori-cine (atât bărbații cât și femeile) deslușirĭ asupra vieței sexuale, unde sângele și sucurile trupești ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se elibereză de materiile de bólă, chinurile sufletești i-se liniștesc.

Fără conturbarea ocupațiunilor ḑilnice **dr. PALOCZ** vindecă deja de anĭ de ḑile repede și radical **cu metodul săŭ propriu de vindecare**, chiar și cazurile cele mai neglese, ranele sifilitice, *boalele de țeve bășică, nervi și șira spinărei, începutul și de confusie a minței, urmările onanieirei ale sifilisului, erecțiunile de spaimă, slăbirea puterei bărbătești (impotența), vătămăturile, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femeești.* **Pentru femei e sală de așteptare separată și eșire separată.** In ceea-ce privește cura, depărtarea nu este piedecă, căci dacă cine-va, din ori-ce cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci cu plăcere i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătura numai marca de răspuns). **Limba română se vorbește perfect.** După încheierea curei, epistolele se ard, ori la dorință se retrimit fie-căruia. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 óre a. m. până la 5 óre p. m., (Dumineca până la 12 óre a. m.)

Adresa: **Dr. PALOCZ**, medic de spital specialist, Budapesta, VII., Rákóczi-út 10

## Wällischhof,

sanatoriu aranjat — după sistemul Dr Lahmann — cu toate întocmirile modene ale therapiei fisicale și dietetice; ½ oră depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Posta și telegraf: Maria-Enzensdorf bei Wen.

Cu deslușiri și prospecte stă la disposiție direcțiunea și medicul șef al stabilimentului:

**Dr. Marius Sturza**

**Din partea vicecomitelui comit. Brassó.**

Nr. 9559—1908.

## Publicațiune.

Fiindcă lista viriliștilor comitatului **pe anul 1908** trebuiește din nou compusă, atrag atențiunea celor interesați, că conspectele de dare compuse de oficiul de dare să pot vedea în cancelaria d-lui protonotar comitatens *Dr. Aladár Semsey*, dela publicarea acestei publicațiuni în foaia oficioasă comitatensă în timp de 8 zile în decursul orelor oficioase

Eventualele recursuri contra conspectelor deja amintite au să fie adresate subscrisului tot în timpul deja indicat.

Brassó, în 15 Septemvrie 1908.

**August Jekelius** m. p., vicecomite.

323,1—1.

## Cursul pieței Brașov

Din 17 Septemvre n. 1908.

| | Cump. | | Vênd. |
|---|---|---|---|
| Bancnote rom. | 19.02 | | 18.96 |
| Argint român | 18.80 | „ | 18.90 |
| Lire turcescĭ | 21.50 | „ | 21.60 |
| Scris. fonc. Albina 5% | 100.— | „ | 101.— |
| Ruble Rusescĭ | 2 51 | „ | 2.53 |
| Napoleondori. | 19.02 | „ | 19.12 |
| Galbeni | 11.20 | „ | 11.40 |
| Mărcĭ germane | 117.20 | „ | 117.30 |

## Făina lactată NESTLÉ

Este dovedită dupa o lungă experiență cafoarte bună pentru copii **sănătoși și bolnavĭ** cât și pentru **bolnavii de stomac.** Impedică și înlătură **vărsăturile, diareea, catarul intestinelor** — Broșura. »**Ingrijirea Copiilor**« se poate avea gratuit de la **NESTLÉ**, Viena I. Biberstrasse 11.

## Avis.

O familie română din Bacău (Moldova) **caută** un **bărbat** și o **femeie.** Bărbatul ca îngrijitor la curte, iar femeia ca bucătăreasă.

Preferiți sunt cei făr' de copii.

Informațiuni se pot lua dela Administrațiune. (3—3.

## Abonamente la „Gazeta Transilvaniei“

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunare.

## Mare deposit de lemne de foc.

Am onoarea a atrage atențiunea On. public asupra depositului meu de lemne de fag, care le vând.

Stânjinu, 4 metri, cu **28 cor.**

½ stânjin cu . . . **14 cor.** dus acasă.

Comande se primesc la: *Direcțiunea HOTEL CONTINENTAL*, Telefon Nr. 132; S. Fülöp, cofetăria Strada Vămei Nr. 7; Magazinul Eug. Salamon, Strada Porții nr. 30.

Cu toată stima

**Petru Popovici.**

280,6—6.

## NICOLAE RONCEA,

primul măestru român de apaducte, canalisări, instalații de gaz și telefoane,

BRAȘOV, Pe Tocile Nr. 16,

se recomandă On. public din Brașov pentru ori și ce lucrare de **instalațiuni, canalisări** și **apaducte, closete, trenajații, pivnițe,** cu deosebire pentru lucrări de canalizare, closete (îmblători), conform planului de canalisare și al statutului orășănesc.

In curs de **14 ani** de când lucrez în Brașov **ori și ce lucrare** mi s'a încredințat am executat spre mulțumirea celor ce m'au onorat cu lucrări în branșa mea.

## Avis!

Am onoarea a atrage atențiunea Domnilor **Voluntari** vitori, că **am aranjat din nou atelierul meu de croitorie cu**

## UN DEPOSIT DE STOFE

mult mai bogat ca până acuma. Cu toate că mărfurile sau scumpit, rămân tot prețurile de până acum.

1 Manta, 1 Tunică, 1 Blusă, 1 Pantalon, 1 Czako, 1 Chipiu, 1 Curea de lac, 1 păreche mănuși, 1 Cravată, toate aceste cu | **fl. 95·50** | **Cor. 185·—.**

Pentru stofe fine și exactă esecutare, conform dispozițiilor militare, garantez.

Cu toată stima

**D. PLATOȘ,**

Brașov, Str. Michail Weiss

(313,2—5.)

## La Tipografia și Librăria A. Mureșianu, Brașov.

**Important pentru vêndĕtorii de cărți prin orașe și târguri**

**este cartea de rugăciune**

## „Lauda lui Dumneḑeu“

pentru credincioșii de religiunea ortodoxă română, cuprindênd rugăciunĭ de dimineța și de séră, la sfânta Liturgie, la taina mărturisirei, precum și la alte multe rugăciunĭ folositóre 56 la numĕr pe 255 paginĭ, format octav mic.

Acésta carte de rugăciunĭ artistic legată este prima la Românĭ, carĭ până acuma se închinau din cărțĭ subred legate și ordinare. Acuma nu trebue sĕ stăm în privința acésta mai prejos de cărțile de rugăciune ale celorlalte naționalitățĭ. Prin cartea de rugăciune *„Lauda lui Dumneḑeu“* s'a făcut Românilor un însemnat serviciu, căci ea este o carte de rugăciune frumósă și se póte căpĕta în diferite legăturĭ dela mai simple până la mai luxóse și tóte în preț fórte moderat.

**Prețul lor este:**

| | Cor. b. |
|---|---|
| **Legătură trainică** négră și aurită cu séu fără chip sfânt | —.90 |
| Imit. de fildes în alb séu negru | 1.60 |
| „ „ „ cu încheietóre | 1.80 |
| „ „ „ cu cadriu argintat și închiḑĕtóre | 2.10 |
| Imit. de fildes cu catifea și închietóre | 2 65 |
| „ „ „ cu catifea și podóbă mai mare | 3.10 |

*Vindĕtorii de cărțĭ primesc un rabat mai considerabil.*

Tot asemenea atragem atențiunea publicului asupra *„Cartei de rugăciune“ întocmite de protopresbiterul Calistrat Coca* cu aprobarea consistorului episcopesc ortodox-oriental din Cernăuți, care carte format mic octav, cuprinḑênd asemenea tóte rugăciunile nóstre folositóre ar fi cea mai potrivită carte de rugăciune pentru toți școlarii.

*Prețul acestei cărți:*

| | |
|---|---|
| In pânză négră . . . . . . . . | cor. 1.— |
| „ „ „ ceva mai luxósă . . . . . . | cor. 1.20 |
| „ „ „ format ceva mai mare . . . | cor. 1.40 |

*Tóte acestea se pot procura prin Tipografia și Librăria A. Mureșianu, Brașov, unde au să se adreseze și* **vêndĕtorii.**

## Plecarea și sosirea trenurilor de stat reg. ung. în Brașov.

Valabil din 1 Maiu st. n. și până în 1 Oct. st. n. 1908.

### Plecarea trenurilor din Brașov.

**Dela Brașov la Budapesta:**

I. Trenul mixt la óra 5·46 min. dimin.
II. Tr. accel. (peste Clușiu) la ó. 2·45 m. p. m.
III. Trenul de pers. la óra 7·30 min. séra.
IV. Tr. accel. p. Arad la órele 10·26 m. séra.

**Dela Brașov la Bucurescĭ:**

I. Trenul de persóne la óra 3·20 m. dim.
II. Trenul mixt la órele 12·00 m. p. m.
III. Trenul accel. la óra 2·19 min. p. m. (ce vine pe la Clușiu).
IV. Tren mixt la órele 7·47 sera.*
*) (care circulă numai la Predeal).

**Dela Brașov la Kezdi-Oșorheiu Bereczk și Ciuc-Ghimes:**

I. Trenul de pers. la óra 5.15 min. dim.*
II. Trenul mixt la óra 8·41 min. a. m.*
III. Trenul de per. la óra 3·05 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Szereda).
IV. Tren de pers. la órele 7·00 m. séra.*
(* au legătură numai la Szepszi-Szt.-György).

**Dela Brașov la Zĕrnescĭ (gara Bartolomeiu)**

I. Trenul mixt la óra 8·40 min a. m.
II. Trenul mixt la óra 4 16 min. p. m.
III. Tren mixt la óra 9 46 séra.

### Sosirea trenurilor în Brașov:

**Dela Budapesta la Brașov:**

I. Tren acc. p. Arad la órele 4·52 m. dim.
II. Trenul de persóne la óra 7·12 dim.
III. Tr. accel. peste Clușiŭ la ó. 2·09 m. p. m.
IV. Trenul mixt la óra 8·50 min. séra.

**Dela Bucurescĭ la Brașov:**

I. Tren. de pers. la óra 7·28 min. dimin. (numai dela Predeal).
II. Trenul accel. la óra 2.18 min. p. m. (Are legătură cu Sibiiu și Cluj).
III. Trenul pers., la óra 4·55 m. p. m.
IV. Trenul mixt. la óra 9·18 min. séra.

**Dela Bereczk-Kezdi-Oșorheiu și Ciuc-Ghimes la Brașov:**

I. Trenul de persóne la óra 8.16 m. dim.* (are legătură cu Ciuc-Sereda).
II. Trenul de pers. la óra 1·59 m. p. m.*
III. Trenul mixt, la óra 6·33 m. séra.*)
IV. Tren mixt, la órele 10·08 m. séra.
(* au legătură cu Ciuc-Gyimes).

**Dela Zĕrnescĭ la Brașov (gar. Bartolomeiu.)**

I. Trenul mixt la óra 7·12 min. dim.
II. Trenul mixt la óra 1·39 min. p. m.
III. Tren mixt la óra 7 07 séra.

**Notă.** Incepând cu 1 Iunie întră în circulațiune **trenul direct Arad-Budapesta** și trenul accelerat de dimineață **Brașov-Budapesta.**

„Gazeta Transilvaniei“ cu numĕrul à 10 fileri se vinde la zaraful **Dumitru Pop**, la tutungeria de pe parcul Rudolf şi la **Eremias Nepoţii.**